

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Yhteisöllisyys nuorten ehkäisevässä päihdetyössä

Susanna Helmiö

Kansalaistoiminta ja nuorisotyö (210 op)

05/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Susanna Helmiö	Sivumäärä 45 ja 2 liitesivua
Työn nimi Yhteisöllisyys nuorten ehkäisevässä päihdetyössä	
Ohjaava opettaja Juha Niiranen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Preventiimi	
Tiivistelmä <p>Yhteisöllisyys nuorten ehkäisevässä päihdetyössä opinnäytetyö toteutettiin Humanistisen ammattikorkeakoulun alaisen ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus Preventiimin hankkeen osakokonaisuutena. Hankkeessa pyrittiin selvittämään nuorten kokemuksia yhteisöllisyydestä ja ehkäisevästä päihdetyöstä. Opinnäytetyössä Espoon nuorisovaltuusto kertoi kokemuksiaan nuorten päihteiden käytöstä ja yhteisöllisyydestä. Nuorisovaltuustolaiset toimivat asiantuntijoina nuorten elämästä, ei oman toimintansa kertojina. Tiedot kerättiin kolmesta pienryhmä teemahaastattelusta.</p> <p>Yhteisöt ovat paikkoja, ryhmiä, joissa jäsenillä on yhteinen kiinnostuksen kohde tai päämäärä. Yhteisöllisyys on tunnetta jäsenten välisestä luottamuksesta, hyväksymisestä ja yhteenkuuluvuudesta. Nuorten parissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö käsittää riski- ja yleisen ehkäisyn lisäksi vielä sosiaalisen vahvistamisen, eli elämän hallinnan tukemisen. Nuorten päihteiden käytön on tutkittu olevan sosiaalista. Nuoret kokevat sosiaalista pakkoa päihteiden käyttöön.</p> <p>Nuoret kokivat yhteisöt tärkeiksi. Ne toimivat läheisyyden ja sosiaalisten suhteiden vuorovaikutuksen paikkana. Tärkeää yhteisöissä on hyväksyminen ja luottamus. Yhteisöt voivat toimia myös hyödyn antajina. Tällöin tunteet eivät ole tärkeitä, vaan yhteisöt toimivat ainoastaan edun mahdollistajina. Yhteisöt ovat pääasiassa kaveriporukoita, jotka muodostuvat luonnollisesti ilman tarkoituksenmukaisuutta. Sosiaaliset suhteet toimivat näissä yhteisön määrittäjinä. Huonot ja vaaralliset yhteisöt ovat yhteisöjä, joissa nuorta ei hyväksytä tai yhteisön kiinnostuksen kohde ei vastaa nuoren kiinnostusta. Yhteisö voi olla myös vaaraksi nuorelle. Yhteisöistä voi poistua hivuttautumalla yhteisön toiminnasta.</p> <p>Päihteet pelottavat ja kiinnostavat nuoria. Nuorten päihteiden käyttö on sosiaalista. Päihteiden käyttötilanteet ovat lähes poikkeuksetta suunniteltuja ja tapahtuvat arjen ulkopuolella. Yhteisön merkitys päihteiden aloittamisessa on suuri. Yhdessä päihteiden käyttö on hauskeempaa. Päihdekriittisessä yhteisössä on vaikea käyttää päihteitä. Päihdemyönteisessä yhteisössä käyttämättä olemista voidaan katsoa joko pahana tai ihaillen. Päihteettömyyttä arvostetaan käyttämisestä huolimatta.</p> <p>Yhteisöillä voidaan nuorten mielestä vaikuttaa ehkäisevässä päihdetyössä. Vahvat yhteisön mielipiteet vaikuttavat yhteisön ympäristöön, mutta toisaalta yksittäinen henkilö voi vaikuttaa yhteisöön. Henkilön ollessa yhteisöön nähden neutraali ja luotettava, tämä voi vaikuttaa yhteisön toimintaan merkittävästi. Nuorten mielestä ehkäisevää päihdetyötä tulisi tehdä nuorten kanssa vuorovaikutuksessa. Ehkäisevän päihdetyön tulisi tavoitella aloitustien myöhäistämistä ja sisältää monipuolisempaa tietoa, esimerkiksi ruuan merkityksestä alkoholia käytettäessä. Jokaisen aikuisen tulisi tehdä ehkäisevää päihdetyötä. Työn tulisi olla pitkäjänteistä ja vuorovaikutteista nuorten kanssa. Koska nuoret kaipaavat fyysistä hyväksymistä ja turvaa lähiyhteisöltä, tulisi ehkäisevän päihdetyön toimia nuorten yhteisöissä. Nuorisotalot ja nuorten vapaa-ajan yhteisöt voivat vaikuttaa nuorten ajatuksiin. Verkkoyhteisöt toimivat helppoina tiedonsaantikanavina, mutta vuorovaikutteista läsnäolevaa työtä ei tule unohtaa.</p>	
Asiasanat Osallisuus, yhteisöllisyys, ehkäisevä päihdetyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Susanna Helmiö	Number of Pages 45 + 2
Title Communality in young peoples preventative substance abuse	
Supervisor Juha Niiranen	
Subscriber and/or Mentor Preventiimi	
Abstract <p>Communality in young peoples preventative substance abuse thesis was made as a part of a project organised by Preventiimi- Humanities University of Applied Sciences education and knowledge center for preventative substance abuse in young people. The goal of the project was to research young people's thoughts about preventative substance abuse and experiences. Data was collected from three small-group interviews with Espoo's youth council members. Council members told about their knowledge as youth specialists.</p> <p>For young people, community is a place where one feels acceptance from others and has a common interest. Community takes form in peer groups. They take a part peer groups to know people, feel a sense of trust, safety, and caring. Feeling close to others is important among young people. Preventive drug work amongst young people includes social strengthening, prevention and risk prevention work. Social strengthening means to create and support a both persons social and life skills. Research shows young peoples drug use is for social reasons. For they feel pressured to use drugs.</p> <p>Young people feel community and peer groups are important. Groups give them a feeling of caring and social interaction with others. It is important is to feel accepted and to trust one another. Being apart of a group can be for personal gain. In this case, feelings of caring and trust are not important, but rather what they can gain. Community is mostly a peer group. They grow up naturally without a bigger meaning. Social relationships are taking on a bigger part of the community. A dangerous group is one where a young person can not be himself, or the groups meaning is not as same as the young person's interest. A group can also be dangerous to one's health. Leaving a group can be done by dropping out of group gatherings.</p> <p>Drugs both scare and interest young people at the same time. Drug use among youth is purely social. Using substances is almost always planned for celebrations outside of daily routines. Peer pressure is a huge role when starting the use of drugs. Using substances is nicer when it is done together. In a community where drug use is critized it's hard to use drugs. In a drug approving community the disuse can be seen as negative or been admired. The disuse of drugs is respected even by drug users.</p> <p>Young people think peer groups can be used to aid the prevention of drugs. Strong opinions in the group affect the groups environment, but one person can affect to group just as easily. A person's status in a group should be neutral and he should be trusted, to gain the group's support in opinion. Young people feel that preventive drug work should be done by interaction. Preventive drug works goals should be to have the starting age of substance use older and to give more information about drugs. The significance of food in alcohol use should be emphasized more</p> <p>Every adult should do preventive drug work. Youth work should be long-term. It should include interaction with young people, because of their need to feel safe and accepted among these groups. Community centers and youth workers free time can affect young peoples thoughts about drug and substance use. Internet communities are an easy place to gain knowledge, but interactive work should not be forgotten.</p>	
Keywords inclusion, communality, preventative substance abuse	

SISÄLLYS

SISÄLLYS	4
JOHDANTO	5
1 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	7
1.1 Kohderyhmä	7
1.2 Tutkimuksen toteutus	8
1.3 Haastattelutietojen luotettavuus ja yleistettävyys	9
2 NUORUUDEN HAASTEET	10
3 OSALLISUUS JA OSALLISTAMINEN	11
4 YHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS	13
5 NUORTEN PARISSA TEHTÄVÄ EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	16
5.1 Nuorten päihdekäyttäytyminen	18
5.2 Syitä nuorten päihteiden käytön aloittamiseen ja päihteettömyyteen	19
6 NUORTEN AJATUKSIA YHTEISÖLLISYYDESTÄ	20
6.1 Yhteisöön liittyminen	22
6.2 Yhteisöstä poistuminen	24
7 NUORTEN AJATUKSIA PÄIHTEIDEN KÄYTÖSTÄ	28
7.1 Päihteiden merkitys ja yhteisöllisyys	30
8 NUORTEN AJATUKSIA EHKÄISEVÄSTÄ PÄIHDETYÖSTÄ	35
9 YHTEISÖN HYÖDYNTÄMINEN EHKÄISEVÄSSÄ PÄIHDETYÖSSÄ	38
10 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
LÄHTEET	43
Elektroniset lähteet:	44
Julkaisemattomat lähteet:	45
LIITTEET	46

JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on syntynyt ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus Preventiimin hankkeen, Yhteisöllisyys ehkäisevän päihdetyön välineenä, osakokonaisuutena. Hankkeeseen kuului neljä erilaista osakokonaisuutta, joissa yhteisöllisyyden merkitystä nuorille ja nuorten päihteiden käytölle pyrittiin käsittelemään nuorten näkökulmasta. Osakokonaisuuden aiheeksi muodostui yhteisöllisyyden merkitys ehkäisevässä päihdetyössä ja nuorten osallisuus yhteisöjen kautta. Hanke toteutettiin eri eteläsuomalaisten nuorisotoimijoiden keskuudessa erilaisin menetelmin. Hankkeesta on koostettu myös artikkelikokoelma. Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön – kokoelma julkaistiin vuoden 2010 maaliskuussa. Myös tämän opinnäytetyön pohjana toimivista haastatteluista koostettu artikkeli löytyy julkaisusta. Opinnäytetyön kohderyhmänä oli Espoon nuorisovaltuusto, jonka jäsenten käsityksiä yhteisöllisyydestä, ehkäisevästä päihdetyöstä ja yhteisöllisyyden vaikuttamismahdollisuuksia pyrittiin haastattelun avulla selvittämään

Nuorilla tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan nuorisolain koskeman alle 29-vuotiaiden sijaan suppeampaa ikäryhmää alle 20 -vuotiaita. Opinnäytetyön tutkimuskohteeksi valikoitui alle 20 -vuotiaat, pääosin yläkoulu- ja lukioikäiset nuoret. Syy nuori-ikäisen rajaukseen johtuu päihteiden käyttötapojen erilaisuudesta. Alaikäisten nuorten on laillisesti kielletty pitämästä hallussa tai ostamasta päihtetuotteita, kun taas yli 18-vuotiaille se on sallittua. Tämä tekee erilaiseksi ehkäisevän päihdetyön kohteen ja toimintamallin näiden ryhmien välillä. Lisäksi yli 20-vuotiaita opiskelijoita pidetään jo aikuisina ja kasvatuksen tarpeellisuutta ei nähdä yhtä vahvana kuin nuorten kohdalla. Päihdetyön menetelmät ja tavoitteet ovat heidän kohdallaan erilaiset.

Yhteisöllisyyden merkitys on koulusurmien myötä noussut puheenaiheeksi Suomessa. Siitä haetaan mahdollista ratkaisua nuorten pahoinvoinnin ehkäisyyn tai sen puutetta ainakin syytetään pahoinvoinnin aiheuttajana. Keinot ja yhteisöllisyyden ominaispiirteet sen sijaan ovat monet, ja yhteisöllisyys mielletään eri yhteyksissä erilaisiksi. Nuorten kokemus kuulumattomuudesta mihinkään on yksi yhteisöllisyyden puutteen ongelma. Osallistaminen on yksi uusimman nuorisolain tärkein tehtävä, mutta kokevatko nuoret voivansa itse vaikuttaa asioihinsa? Turvallinen yhteisö määritellään ryhmäksi, jossa voi olla oma itsensä ja pystyy vaikuttamaan mielensä mukai-

sesti. Turvallisessa yhteisössä oma osallisuus on itse määriteltävissä. Nuorten osallisuuden kokemukset ovat mielenkiintoisia.

Tässä opinnäytetyössä pyritään selvittämään miten nuoret kokevat päihteiden käytön, yhteisöllisyyden ja ehkäisevän päihdetyön ja voiko heidän mielestään yhteisöillä vaikuttaa nuorten päihdeasenteisiin. Yhteisöllisyyden määritelmät ja kokemukset ovat monimuotoiset, jonka vuoksi on mielenkiintoista tutustua nuorten ajatuksiin näistä polttavista aiheista. Opinnäytetyön pohjana toimii nuorille tehdyt teemahaastattelut. Haastattelut on toteutettu kolmen hengen ryhmissä. Yhteensä haastatteluja on kolme.

1 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

1.1 Kohderyhmä

Opinnäytetyöni kohderyhmäksi valikoitui Espoon nuorisovaltuusto. Nuorisovaltuusto toimii nuorten äänenä kunnallisessa päätöksenteossa. Nuorisovaltuuston tehtävänä on ottaa kantaa kaupungin päätöksentekoelementtien toimiin ja tuoda nuorten mielipiteet kuuluviin. Espoon nuorisovaltuustoon kuuluu yhteensä noin 60 nuorta. Nuorisovaltuusto koostuu jäsenistä ja näiden varajäsenistä. Haastatteluihin osallistuneet nuoret olivat kaikki hyvin aktiivisia. Ikähaarukka nuorten välillä oli 14 -vuotiaasta 21 -vuotiaaseen. Ikäerojensa vuoksi vastaajien suurin ero oli kokemuksilla. Vanhimmat vastaajista olivat kokeneet jo yläkoulun ja toisen asteen koulun tuomat haasteet päihdekysymyksissä, kun nuoremmat haastatteluun osallistuneista kokivat sitä parhaillaan. Osalle alkoholin ja tupakan ostaminen laillisesti oli mahdollista, minkä vuoksi käyttötavat ovat erilaiset. Nuorisovaltuustoon kuuluminen teki opinnäytetyöhön ensiasetelman. Nuorisovaltuuston nuoret ovat ryhmä, joka ottaa ohjattuna kantaa aikuisten päätöksen tekoon ja toimii nuorten puolustajana. Heidän voidaan nähdä edustavan aktiivisia nuoria ja olevan kiinnostuneempia pohtimaan asioita myös aikuisten näkökulmista. Nuorisovaltuusto on myös hyvin rajattu joukko nuoria, jotka asettivat opinnäytetyön tekemiseen tietyn eettisen kysymyksen. Kuinka oikein on lähteä tuomaan julki vain pienen joukon ajatuksia päihdekysymyksissä, kun se on heidän ikäisilleen laitonta. Eettisyyden vuoksi kohderyhmää on käytetty opinnäytetyössä ikäistensä toiminnan spesialisteina, kuvaajina, ei oman toimintansa raportoijina. Näin voidaan uskoa lähtöasetelman olleen oikeudenmukainen ja pelkoa sanoistaan vastuuseen joutumisesta ei ole ollut.

Haastattelujen kohteena Espoon nuorisovaltuusto on poikkeuksellinen. Heidän voidaan uskoa olevan muita nuoria aktiivisempia ja yhteiskunnallisesti valveutuneempia. He ovat saaneet kasvatusta poliittiseen päätöksentekoon ja he toimivat nuorten äänenä kunnallisessa vaikuttamisessa. Tämän vuoksi heidän ajatuksensa haastatteluissa eivät välttämättä kuvaa keskiverto nuoren ajatuksia teemoista. Ymmärrys laki- en ja sääntöjen merkityksestä on haastattelu-ryhmällä varmasti parempi kuin muilla ikäluokan nuorilla ja ennaltaehkäisemisen sekä vaikuttamisen tarpeet ovat esillä hei-

dän toimessaan nuorisovaltuustossa, toisin kuin nuorten arkielämässä yleensä. Tavallisen nuoren voi olla vaikea ymmärtää pidemmälle suuntautuvaa riskien ehkäisyä, mikä on ehkäisevän päihdetyön lähtökohta. Haastattelut toisaalta tukevat viime aikojen tutkimuksia nuorten päihteiden käytön polarisoitumisesta. Nuoret jakaantuvat aikaisempaa selvemmin käyttötavoissaan. Absolutismi lisääntyy, mutta toisaalta niiden nuorten, jotka käyttävät päihteitä, kohdalla käyttö on yhä rankempaa. Toisaalta haastatteluissa korostuu myös nuorten ymmärrys kohtuukäytöstä. Osan nuorista tiedot ovat hyvät ja he ottavat vastuuta toiminnastaan. Tämä usein sivuutetaan nuorten päihteidenkäytöstä puhuttaessa. Nuorisovaltuuston jäsenet kuitenkin kokevat ja jakavat ikäistensä kanssa näiden ajatuksia haastateltavista teemoista. He näkevät, miten toiset toimivat ja pystyvät samanikäisinä ottamaan osaa toimintaan, esimerkiksi sivusta seuraajina. Valveutuneisuudestaan huolimatta heillä on varmasti aikuisia parempi käsitys nuorten päihteiden käyttötavoista ja yhteisöllisyydestä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää näitä käsityksiä. Haastattelun tuloksiin tulee suhtautua suuntaa antavina, muistaen haastattelukohteen poikkeuksellisuus muihin nuoriin nähden.

1.2 Tutkimuksen toteutus

Hankkeeseen lähdetessä Preventiimi toivoi kartoitusta nuorten ajatuksista yhteisöllisyydestä ja sen vaikutuksesta ehkäisevään päihdetyöhön. Tavoitteena oli selvittää nuorten ajatuksia yhteisöllisyyden merkityksistä ja käytännöistä nuorten ryhmissä. Yhteisöllisyys toimi hankkeen suurimpana keskeisenä teoriana ehkäisevän päihdetyön kanssa. Kolmas opinnäytetyön teema, osallisuus, muodostui kohderyhmän mukaan. Nuorisovaltuuston toiminta perustuu aktiivisuuteen paikallistasolla toimimisessa. Tutkimuksen toteutukseen valitsin puolistrukturoidun teemahaastattelun. Koska tarkoitus oli selvittää mahdollisimman monipuolisesti nuorten ajatuksia aiheista, kysymykset olivat suuntaa antavia ja niitä tarkennettiin haastattelujen aikana. Puolistrukturoitu haastattelu mahdollistaa tutkimuskysymyksen selvittämisen kohderyhmän tarpeiden mukaan muokaten. Teemahaastattelu antaa mahdollisuuden vuoro-vaikutukselliseen haastatteluun (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.) Haastattelukysymykset muodostettiin kolmen teeman alle. Yhteisöllisyyskysymyksillä pyrittiin selvittämään nuorten ajatuksia nuorten yhteisöllisyydestä sen ominaispiirteistä ja säännöistä. Eh-

käisevä päihdetyö keskittyi nuorten kokemukseen sen toteuttamisesta nuorten keskuudessa sekä kehittämiskohteisiin. Haastattelun lopulla pyrittiin nivomaan ehkäisevän päihdetyön ja yhteisöllisyyden merkitystä ja mahdollisuuksia toisiinsa nähden ja keksimään ratkaisuja miten nuoret saataisiin yhteisöjen voimalla vahvistamaan ehkäisevää päihdetyötä. Nuorilla opinnäytetyössä on tarkoitettu yläkoulu- ja lukioikäisiä nuoria. Haastatteluun osallistuneet nuoret kertoivat asioista ikäistensä näkökulmasta, eivätkä pelkää omasta kokemuksestaan. Tarkoituksena oli kartoittaa myös heidän mahdollisuutensa ja kokemuksensa mahdollisuuksistaan vaikuttaa ikäisiinsä kohdistuvan ehkäisevän päihdetyön tekemiseen.

1.3 Haastattelutietojen luotettavuus ja yleistettävyys

Haastattelut toteutettiin pienryhmähaastatteluna, jota ennen haastattelujen teemojen herättämiä ajatuksia käytiin läpi. Haastattelut on toteutettu yhteisen viikonlopun aikana. Haastatteluja ennen tehtiin myös pieni katsaus aihepiiriin puhumalla yhteisöistä, yhteisöllisyydestä ja ehkäisevästä päihdetyöstä. Paikalla keskusteluissa oli myös eri järjestöjen edustajia. Haastattelujen vastauksien ei voida nähdä kertovan kaikkien nuorten mielipiteitä aiheita kohtaan vaan kyseessä olevan ryhmän ajatuksista ja kuvauksista ympäristöstään. Otos haastatteluissa on pieni, sillä haastatteluihin osallistui yhteisöllisyysviikonloppuun osallistuneista nuorista 9. Kohderyhmä haastatteluissa oli myös hyvin samankaltainen aktiivisuudeltaan, vaikka ikäerot olivatkin suuret. Nuoret edustivat aktiivista ryhmää, minkä vuoksi heidän näkemystensä voidaan uskoa olevan ikäisiään kypsempiä ja kantaaottavampia. Nuorten ikähaitari haastatteluissa oli 14 vuodesta 21 ikävuoteen. Tulosten luotettavuuteen voidaan uskoa vaikuttaneen myös nuorten tahdot kertoa haastattelijan mielestä oikeita asioita haastattelijaa miellyttääkseen, vaikka tarkoituksena oli nuorten ajatuksia selvittää. Aikaisemmat keskustelut teemoista saattoivat vaikuttaa nuorten haastattelussa esiin tuomiin vastauksiin. Järjestöjen edustajien näkökulmat saattoivat nousta nuorilla esiin vielä haastatteluissa. Toisaalta näkökulmien voidaan nähdä rikastuttavan nuorten ajatuksia asiasta ja tuovan heidän vastuullisen näkökulmansa aktiivisena nuorisotoimijana ja tulevaisuuden poliittisina edustajina esiin, mikä on ensiarvoisen tärkeä pohtiessa nuorten paris- sa tehtävän ehkäisevän päihdetyön ja kasvatuksen tarpeita nuorten mielestä.

2 NUORUUDEN HAASTEET

Nuorisolaki koskee kaikkia alle 29- vuotiaita (Nuorisolaki 72/2006). Käytännössä nuorisotyö tai ajatukset nuorista harvoin koskevat yli 20- vuotiaita. Elämänkaariteorioissa nuorilla tarkoitetaan yläkoulu ja toisen asteen kouluikäisiä alle 20 vuotiaita, mutta yli 12 vuotiaita. Nuoruuden ikävaiheeseen osuu ensimmäiseltä koulutaipaleelta toiselle siirtyminen, alakoulusta yläkouluun. Muutokset elämässä tapahtuvat myös biologisesti, kun kehitys miehiksi ja naisiksi alkaa näkyä. Myös kiinnostukset muuttuvat. Nuoruuteen kuuluu irrottautuminen vanhempien hoivasta ja kasvu itsenäiseksi olenoksi. Kavereiden merkitys suurenee. Charlotte Bühlerin elämänkaariteorian mukaan ihmisillä on eri ikäkausina erilainen mahdollisuus ohjata elämäänsä. Nuoruudessa tuo mahdollisuus osuu 15–25 vuotiaana kokeelliseen ja etsivään itsenäisyyteen (Dunderfelt 2004, 34). Elämänkaariteoriat ovat aikojen saatossa kehittyneet, ja erityisesti sukupolvien saatossa ikärajat ovat muuttuneet. Bühlerin teoriaan verraten uudemmat kehitysteoriat aloittavat nuoruuden ikävaiheen aiemmin. Nuoruuden kehitystehtävien päteminen nykyaikana jo 12 – vuotiaaseen Bühlerin 17 – vuotiaan sijasta selittyy sukupolven ja ajan muutoksilla. Bühlerin teoriat ovat 1900 luvun alusta. Uudemmissa teorioissa nuoruus määritellään 12- 20 vuoden väliin. Havighurstin mukaan nuoruuden tärkeimpiä kehitystehtäviä ovat oman itsensä löytäminen ja itsenäistyminen omista vanhemmistaan ja kasvu kohti omaa aikuisuuttaan. Myös moraalin ja arvojen etsiminen on osa nuoruutta (emt, 93–94). Nuoruus on tasapainottelua minuuden ja yhteisöllisyyden välillä. Vuoropuhelu ympäristön ja itsensä kanssa tunteista ja kokemuksista on jatkuvaa. Kokemukset muokkaavat yksilön minäkuvaa ja identiteettiä. Teoriat tukevat ajatusta nuorten olemisesta yhteisöllisintä ikäryhmää. Yksilö tarvitsee yhteisöjä ollakseen yksilö. Yhteisö määrittää jotain osaa henkilön yksilöllisyydestä (Tuomi 2005, 133). Identiteetti kasvaa ihmisellä läpi elämän, silti nuoruudessa sen muodostuksella on erityinen merkitys. Nuoruuden aikana tulisi saada kokemuksia itsestään (Saaristo & Jokinen 2004, 80.)

3 OSALLISUUS JA OSALLISTAMINEN

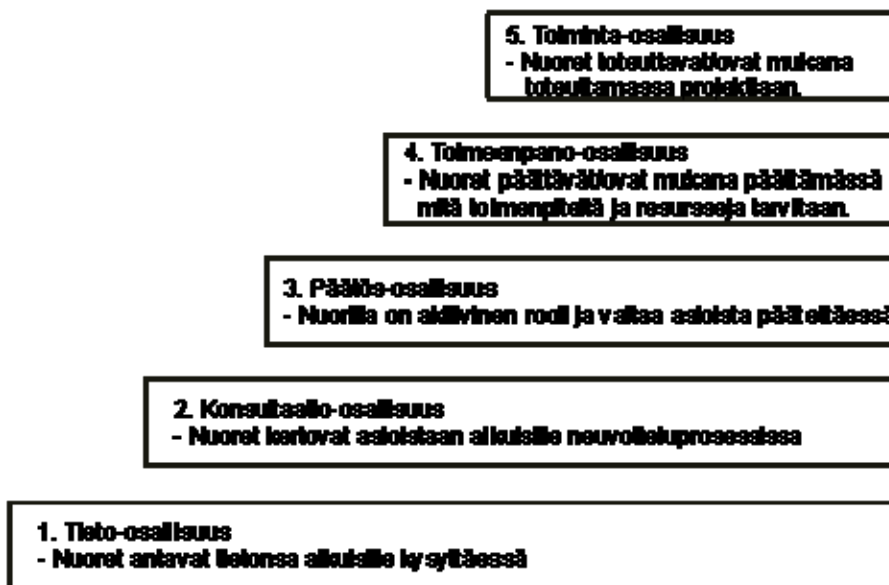
Osallisuuden ja yhteisöllisyyden rajat ja sidokset ovat määrittelemättömiä. Kuitenkin niillä on paljon yhteistä ja kumpikin tarvitsee toistaan. Osallisuudessa puhutaan usein voimaantumisesta, tunteesta että voi vaikuttaa johonkin. Yhteisö on ympäristö, johon vaikutetaan tai vaikuttamisen mahdollistava tekijä. Osallisuus on myös kuulumista johonkin ja vuorovaikutusta sen yhteisön kanssa, johon kuuluu. Ilman yhteisöllisyyttä osallisuus ei luonnistu. Samoin demokratia tarvitsee yhteisöllisyyttä. Aito yhteisö on osallisuuden perusvaatimus (Kurki 2006, 129). Osallisuus on ideaali, joka pyrkii luomaan yhteisöllisiä ryhmiä, yhteisöjä ja yhteiskuntia (Gretschel & Kiilakoski 2007, 17.)

Osallisuutta on pyritty määrittelemään sen vastakohtien kautta. Osallisuuden vastakohtiksi nähdään osattomuus, välittämättömyys, syrjäytyminen ja vieraantuminen. Osattomuudella tarkoitetaan yksilön taloudellisen, kulttuurisen tai sosiaalisen pääoman puutetta yhteiskunnassa kun syrjäytyminen taas on yhteiskunnan toiminnasta pois jäämistä. Halu vaikuttaa ympäristöön ja olla osana sitä ymmärretään osallisuudeksi. Osallisuus ei kuitenkaan voi olla pelkästään tunne vaan se vaatii toimintaympäristön ja toimimisen. Osallisuutta voi olla myös oikeus omaan identiteettiin ja arvokkuuteen jossain sidosryhmässä kuten perheessä, yhteisössä tai yhteiskunnassa. Osallisuus voidaan nähdä tavoitteena, joka pyrkii yhteisöllisyyteen luomalla niitä ja antamaan jäsenilleen tunteen yhteneväisyydestä (emt, 11.) Osallisuudesta puhuttaessa on puhuttava myös osallistamisesta. Osallistaminen eli toiselta nimeltään kutsuttu sosiokulttuurinen innostaminen on saanut käsitteellisen alkunsa Ranskasta, kun toisen maailmansodan jälkeen ymmärrettiin tarpeelliseksi elvyttää kansalaisten demokraattiset arvot. Keinoina olivat kouluttaminen ja vapaa-ajan toiminnan lisääminen Education populaire- liikkeen kautta. (Kurki 2006, 11). Samankaltainen toimintamalli voidaan nähdä olevan tämän hetken Suomessa. Uusin nuorisolaki kehoittaa nuorisotyötä tekeviä huomioimaan nuorten oman aktiivisen kansalaisuuden ja tukemaan nuoria kasvamaan siihen (Nuorisolaki 72/2006). Nuorisolain kehoitusta toteutetaan osallistamalla nuoria tekemään projekteja ja kehittämään toimintaa omien tarpeidensa mukaan. Projektien lähtökohtana on ollut mahdollistaa nuorten osallistuminen ja tekeminen ohjatusti esimerkiksi nuorisotaloilla. Arkipäivän osallisuuden merkitys voi-

daankin nähdä jopa tärkeämpänä. Aktiivisen kansalaisuuden oppiminen tuottaa oman itsensä hallintaa, joka tukee ihmisen voimavaroja. Nuorten kohdalla voimaantumisella omaan toimijuuteen on merkitystä niin terveydellisesti kuin sosiaalisesti. Esimerkiksi päätökset omasta päihteiden käytöstä voidaan tehdä itse, kun luotetaan itseensä.

Osallisuus ei ole pelkästään luottamista itseensä ja elämän hallintaan. Osallisuuden kuuluvat myös ajatukset aktiivisuudesta ja aidosta osallisuudesta. Tasoja aktiivisuudessa ja osallisuudessa on monia. Osa voi toimia pakotettuina, osa omasta tahdostaan. Tasot vaihtelevat myös toiminnan motiivien sisällä, vaikka motiivit voivat olla syitä, miksi jollekin tasolle on jääty tai päästy. Tasot kuvaavat roolia, jonka yksilö on yhteisön elämässä ottanut. Rooli ei rakennu pelkästään yksilön omista tahdoista, vaan siihen vaikuttaa aina vuorovaikutus muiden kanssa. Osa rooleista määrittyy toistensa kautta. Esimerkiksi sopii johtaja – alainen suhde (Saaristo & Jokinen 2004, 76). Perinteisesti osallisuuden tasoja määritellään 5 (katso kaavio 1). Osallisuus voi olla vain nimellistä tieto-osallisuutta, jolloin henkilö on tietoinen asioista, mutta ei tee itse aktiivisesti asioiden muuttamiseksi mitään. Toisella tasolla henkilö on tietoinen asioista ja jakaa tietämystään muille. Näin osallisuus rajoittuu enemmän toiminnasta raportointiin kuin osallisuuden itse toimintaan. Osallisuuden portaiden kolmannessa vaiheessa osallisuutta tapahtuu jo jonkin verran. Asioista tiedetään ja aktiivisuutta osoitetaan päätöksen teoilla. Neljäs taso poikkeaa kolmannesta toimeenpanon suhteen. Neljännellä tasolla yksilö osallistuu päätöksentekoon ja ohjaa toiminnan aktiivisesti muille tehtäväksi. Delegointi kuuluu neljänteen tasoon. Viides ja aktiivisin taso tarkoittaa jo kaikkivaltaista osallistumista toimintaan. Yksilö osallistuu päätöksen tekoon, suunnitteluun ja toteutukseen aktiivisena jäsenenä. Gretschel esittää vastaavat tasot tutkimuksessaan nuorten osallisuudesta nuorisotalon toimintaan. Nuoret voivat olla piipahtajia, vakiokävijöitä, osallistujia, toimijoita tai sitoutuneita toimijoita. Aktiivisuus määriytyy portaikoin mukaan.

Kaavio 1. Osallisuuden tasot (Jalonen 2007.)

4 YHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS

Yhteisön ja yhteisöllisyyden määritelmä ei ole täysin yksiselitteinen. Yhteisö on toimintaympäristö, tila tai paikka, joka tarjoaa yksilölle jotain. Yhteisöllisyys taas on tunnetta yhteenkuuluvuudesta yhteisön jäsenten kesken. Yhteisöllisyyden perustana toimii yhteisön jäsenten keskeiset sosiaaliset suhteet (Heinonen 2008, 14). Yhteisöitä on monenlaisia ja ne perustuvat erilaisiin asioihin. Pääasiassa yhteisön jäsenillä on jokin yhteinen tekijä, jonka ympärille yhteisö muodostuu. Yhteisö voi muodostua esimerkiksi alueen, arvon tai sosiaalisten suhteiden ympärille. Yhteisöjä voidaan jaotella sen yhteisen tekijän mukaan alueellisiin, muodollisiin, toiminnallisiin tai symbolisiin yhteisöihin (katso kaavio 2). Alueellisen ja muodollisen yhteisöjen merkitykset syntyvät ulkoapäin. Jokin asia määrittelee henkilön yhteisön jäseneksi jopa tämän tahtomatta. Tällöin henkilö ei itse välttämättä pidä itseään yhteisön jäsenenä henkisesti, mutta fyysisesti määrittelevästä syystä kuuluu siihen. Hyvänä esimerkkinä toimivat asuinyhteisöt, joilla ei ole mitään yhteistä toimintaa keskenään. Symbolisen yhteisön ja toiminnallisen yhteisön kokeminen on syvällisempää. Yhteisöön kuuluminen on henkilön valinta tai henkilön arvoihin sitoutuva. Yhteisöön kuuluminen on osa asian

edustamista. Symbolinen yhteisö ei välttämättä ole toiminnallinen, vaan se voi olla esimerkiksi kannatusyhdistys. Myös kulttuuriset yhteisöt ovat symbolisia yhteisöjä, kun yksilö edustaa kulttuuriaan ja kokee kuuluvansa siihen muutenkin kuin nimellisesti. Toiminnallinen yhteisö perustuu toimintaan sekä toimintaa ohjaavaan arvoon (Nivala, 2008, 50). Yhteisö ei muodostu vain fyysiseen ympäristöön. Yhteisöjen toimintaympäristöt ovat laajentuneet yhteyksien parantuessa. Tämä mahdollistaa, että virtuaaliyhteisöissä pätee samat lainalaisuudet kuin muissakin yhteisöissä (Heinonen, 2008, 90.) Yhteisö ei ole siis pelkästään fyysinen toimintaympäristö vaan se muodostuu jäsenentensä yhteisöllisyyden kokemuksen kautta (Joensuu 2007, 35.)

Kaavio 2. Yhteisöiden tyypittely (Nivala 2008, 50)

Kokemus yhteisöstä	Yhdistävän tekijän luonne	Yhteisön tyyppi
Ei yhteen kuuluvuuden tunnetta	alueellinen	ulkonainen alueellinen yhteisö
	muodollinen	ulkonainen muodollinen yhteisö
Yhteenkuuluvuuden tunne	vuorovaikutus, yhteistoiminta (yhteiset tavoitteet, säännöt)	toiminnallinen yhteisö
	kulttuurinen (jaettu kulttuuriperintö)	symbolinen yhteisö
	ideologinen (jaetut ihanteet)	

Yhteisöllisyyttä tutkittaessa on sen todettu olevan monien osien summa. Se on tunne, kokemus yhteenkuuluvuudesta tiettyjen ihmisten kanssa tietyn asian ympärillä. Tunteena yhteisöllisyyttä on vaikea määritellä tietyin tavoin, koska kokemukset ovat yksilöllisiä. Kuitenkin suurin osa pitää yhteisöllisyydessä tärkeänä yhteenkuuluvuuden tunnetta, luottamusta, yhteisiä sääntöjä ja sopimuksia sekä keskenäisiä sosiaalisia suhteita (Heinonen 2008, 96.) Yhteisöllisyys on siis vuorovaikutusta yhteisön jäsenten välillä. Yhteisön jäsenet muokkaavat yhteisöä kohti omia tarpeita kykyjensä mukaan (Blanchot 2004,16.) Näin yhteisö ja yhteisöllisyys muuttuvat koko ajan yhteisö jäsenten tarpeiden mukaisesti. Yhteisössä oleminen vaatii jonkin asteista osallisuutta, antamista ja ottamista. Luopuminen ja jakaminen ovat yhteisön olemassaolon ehtoja. Yhteisön elämässä ristiriita yksilöllisyyden ja yhteisön välillä on jatkuva

haaste. Jokaisella yksilöllä on tarve olla erilainen, mutta silti heidän tulee rakentaa yhtenäistä yhteisöä. Yhtenäinen yhteisö kuitenkin on edellytys erilaisena elämiselle, sillä yhteisö antaa ympäristön ja tuen oman persoonan luomiselle (Tuomi 2005, 133). Erilaiset yhteisöt ja eritasoinen aktiivisuus niissä kehittävät yksilön identiteettiä (Jouensuu 2007, 38.) Jokainen kuuluu moneen erilaiseen yhteisöön ja aktiivisuus niissä voi vaihdella paljon. Osallisuuden aste ja roolit voivat olla yhteisöstä toiseen hyvin poikkeavat. Näiden roolien mukaan yksilö kehittää kokonaisvaltaista kuvaa itsestään persoonana. Jokainen rooli määrittää persoonaa omalta osaltaan ja todellinen identiteetti on näiden kaikkien yhteissumma. Identiteetti ja sen kokeminen on jatkuvassa muutoksessa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Yhteisöissä tärkeiksi koetut jäsenet rakentavat yksilön identiteettiä (Moilanen & Sulkunen 2006, 7.)

Yhteisö rakentuu väkisinkin yhteisön jäsenten välisistä suhteista. Suhteet ja kiinnostuksen kohteet määrittävät tason, joilla yhteisön jäsenet osallistuvat yhteisön toimintaan. Yhteisön toiminta voi rakentua ohjaajan mukaan. Esimerkkinä tästä toimii nuorisotalot (Gretschel & Kiilakoski 2007, 198). Tasoja on sekä yksilöiden välillä sekä yhteisön toiminnan välillä. Tasot ovat niitä asemia, tehtäviä joita henkilön pitää yhteisön hyväksi tehdä. Näitä toiminnan tasoja ja eri tehtäviä kutsutaan ryhmässä rooleiksi (Saaristo & Jokinen 2004, 75). Yksilöt voivat toimia eriosallisuuden tasoilla, eri rooleissa. Esimerkiksi Gretschelin mukaan nuorisotalolla kävijöiden välillä tasoja oli viisi satunnaisesta paikalla kävijästä nuoresta toiminnasta vastuuta ottavaan nuoreen. Tämän mukaan nuoret valitsevat itse roolinsa (Gretschel & Kiilakoski 2007, 194). Yhteisön kehitykseen vaaditaan yhteisön jäseniltä tahtoa. Jos yhteisön jäsenet eivät ota vastuuta toiminnasta, ei yhteisön ole mahdollista kehittyä.

Yhteisön toiminnan kiinnostavuus, erilaiset osallisuuden tasot ja yhteisöllisyyden kaipuu selittävät jokainen osittain yhteisöön liittymisen syitä. Yhteisössä pysyminen riippuu yhteisön kyvystä tyydyttää yksilön tarpeita. Tarpeista puhuttaessa on huomioitava jokaisen ihmisen perustarpeet. Maslowin tarvehierarkian mukaan jokaisella on perustarpeiden eli fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden ja terveyden lisäksi tarpeita toteuttaa itseään ja kokea hyväksyntää. Luovuuden tarpeen tai hyväksynnän tarpeen tyydytettyminen yhteisössä voivat olla niitä asioita, jotka pitää yhteisön jäsentä yhteisössä mukana. Kuten jo aiemmin todettiin yhteisö ja sen jäsenet määrittävät roolit.

Kun rooli on omaa identiteettiä ja kiinnostusta vastaava tyydyttyvät yhteisöön sitoutumiseen vaadittavat psyykkiset tarpeet.

5 NUORTEN PARISSA TEHTÄVÄ EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Stakesin ehkäisevän päihdetyön määritelmän mukaan ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jossa tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia edistämällä päihteettömiä elämäntapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä päihdehaittoja ja lisäämällä ymmärrystä ja hallintaa päihdeilmiöstä. Ehkäisevässä päihdetyössä pyritään vähentämään päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa ja päihteistä aiheutuvia haittoja. Lisäksi ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vaikuttamaan päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin, oikeuksiin, päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin sekä päihteiden käyttöön ja käyttötapoihin (Stakes 2006). Käsite ehkäisevä päihdetyö kuuluu päihdetyön alaisuuteen. Pääkäsite päihdetyö voidaan jakaa kahteen osaan, ehkäisevään ja korjaavaan päihdetyöhön. Kuten käsitteistä voidaan päätellä, ehkäisevä päihdetyö kohdistuu ennen päihdehaittoja olevaan osaan ja korjaava päihdetyö perustuu päihdehaittojen parantamiseen ja ongelmien selvittämiseen. Ehkäisevän päihdetyön alle kuuluvat riskiehkäisy ja yleinen ehkäisy. Korjaavan päihdetyön alle kuuluu päihdehoito. Nuorten kanssa päihdetyö keskittyy pääasiassa ehkäisevään päihdetyöhön.

Riskiehkäisyllä pyritään poistamaan henkilöä uhkaavat tekijät, heikkoudet ja ympäristötekijät, jotka altistavat päihdehaitoille. Ne voivat olla esimerkiksi päihteiden käyttöä tai ongelmakäyttöä ennustavia oireita (Stakes 2006.) Yleisellä ehkäisyllä tarkoitetaan toimia, joilla pyritään vahvistamaan henkilön elämäntapojen hallintaa, lisäämään päihdetietoutta ja tukemaan henkilön vahvuuksia, esimerkiksi terveitä läheissuhteita ja harrastuksia. Päihdehoidossa keskitytään jo syntyneiden oireiden hoitoon. Yleistä ehkäisyä tulee tehdä myös päihdehoidon aikana.

Nuorten parissa päihdetyön tekeminen on tärkeää. Kohdentaminen päihdetyön tekemisen muodon ja teemojen suhteen tulisi tapahtua ryhmän tarpeiden mukaan. Pe-

rintainen ehkäisevän päihdetyön osa-alueiden, riskiehkäisyn ja yleisen ehkäisyn, lisäksi nuorten parissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö kattaa vielä sosiaalisen vahvistamisen. Sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan yksilön tukemista oman elämänhallintaan sekä yhteiskunnassa vastuulliseen ja sosiaaliseen toimimiseen. Sosiaalisen vahvistamisen toimiympäristöjä ovat kaikki nuorten kohtaupaikat, joissa heitä on ohjaamassa vuorovaikutukseen valmistautunut aikuinen. Sosiaalinen vahvistaminen voidaan nähdä osana yleistä ehkäisyä. Tukemalla nuorta voidaan nähdä olevan merkitystä tämän valinnoilla. Suojaavia tekijöitä päihteiden käytöltä ovat muunmuassa itseluottamus, vertaistuki, hyvä itsetuntemus, lähiyhteisön vastuullinen suhtautuminen päihteiden käyttöön, päihteiden vaikea saatavuus sekä kriittinen suhtautuminen päihteisiin (Pykkänen, Viitanen & Vuohelainen 2010, 15).

Nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö lähestyy aihetta nuoren ja nuoren aikuisen näkökulmasta. Nuorisolain mukaan nuoreksi määritellään alle 29 – vuotiaat (Nuorisolaki 72/2006.) Nuorisolain alle kuuluva ikäryhmä on hyvin heterogeeninen oikeuksiensa ja mahdollisuuksiensa puolesta. Alkoholilain mukaan alle 18 -vuotias nuori ei saa pitää hallussaan tai kuljettaa alkoholijuomaa ja väkevien alkoholijuomien myynti on alle 20-vuotiaille kielletty (Alkoholilaki 1143/1994). 18- vuoden ikäraja on myös tupakan ostossa ja hallussapidossa. Nuorisolain mukaisen ikärajan alle mahtuvat näin sekä lailiset ostajat, että alaikäiset laittomat käyttäjät.

Nuorten parissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö on muusta päihdetyöstä poikkeavaa. Alaikäisten päihteidenkäyttö on lain mukaan kielletty. Kuitenkin kiinnostus päihteitä kohtaan on suuri ja tutkimusten mukaan nuoret käyttävät verrattain paljon päihteitä. Nuorten ehkäisevän päihdetyön ongelmana on kauan aikaa ollut sen oikeudenmukaisuus ja tarpeellisuus. Ehkäisevää päihdetyötä tulee ehdottomasti tehdä, mutta keinot saisivat olla perinteistä valistusta ja pelottelua monimuotoisemmat. Suurin osa nuorista kokee tietävänsä päihteiden haitat tai ainakin tiedostaa niiden olevan haitallisia. Fyysiset haitat kuten sairaudet tiedetään koulussa käytyjen tuntien perusteella. Sosiaalisista haitoista puhutaan sen sijaan vähemmän. Nuorten päihteiden käyttöä käsitellään usein vain negatiivisena riistäytyneenä ilmiönä, eikä nuorten tahdikasta ja harmitonta päihteiden käyttöä oteta huomioon (Simonen 2007, 57).

5.1 Nuorten päihdekäyttäytyminen

Uusimman kouluterveyskyselyn mukaan nuoret ovat päihdemyönteisempiä kuin aiemmin. Kyselyn mukaan parin alkoholiannoksen juominen ja viikoittaisen humalakeran hyväksyy yhä useampi nuori. Samalla yläkoululaisten ja toisen asteen koulussa olevien nuorten suhtautuminen huumeisiin ja tupakointiin ovat myönteisemmät kuin aikaisemmin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010). Nuorten vapaa-ajantutkimuksen mukaan alkoholikokeilut yleistyvät 10- 15 vuoden välillä paljon. Jo 13–14 vuotiaista nuorista joka kolmas kertoo maistaneensa alkoholia (Myllyniemi, 2009). Jopa 40 prosenttia ammatillista koulua käyvistä nuorista kertoo juovansa itsensä todella humalaan vähintään kerran kuukaudessa. Lukiolaisten keskuudessa todella humalaan juovia on noin 25 prosenttia. Kouluterveyskyselyiden mukaan yläkoululaisten ja lukiolaisten nuorten kuukausittainen humalajuominen on vähentynyt vuoden 2005 jälkeen. Poikkeuksena ovat lukiolaistytöt, joiden humalajuominen ei ole vähentynyt vuoden 2005 jälkeen. (Kouluterveyskysely 2009). Tutkimusten mukaan noin 50 prosenttia nuorista kokee päihdyttävien aineiden hankinnan melko helpoksi (Karlsson, Raitasalo & Hakala 2007,154).

Nuoruusikäisistä noin 5-10 prosentilla on diagnosoitavia päihteidenkäytön aiheuttamia häiriöitä. Tästä joukosta noin 80 prosentilla on lisäksi samanaikaisia mielenterveyden häiriöitä (Lepistö, von der Pahlen & Marttunen 2005). Nämä tilastot tukevat nuoriin vaikuttavan ehkäisevän päihdetyön merkitystä sosiaalisten haittojen lisäksi. Nuoriin vaikuttaessa on hyvä ymmärtää nuorten päihteiden käytön ominaispiirteitä. Nuorten päihteiden käyttöä onkin tutkittu paljon, mutta tutkimukset ovat keskittyneet päihteiden käyttömääriin eikä niin sen sosiaalisiin puoliin (Tigerstedt 2007, 9.)

Nuorten päihteiden käyttöä on tutkittu mm. Jaatisen ja Simosen toimesta. Jaatisen haastatelussa selvitettiin nuorten päihdekäyttäytymistä. Kokemukset nuorten välillä oli erilaiset. Seitsemäsluokkalaiset olivat kokemattomampia kuin vanhemmat nuoret. Tyypillistä nuorten haastatteluille kuitenkin oli tasapainottelu nuoruuden hulluuttelun ja aikuisten vastuullisen maailman välillä. Nuoret kuvasivat päihdekäyttäytymistään kuin pakkona. Vaikka kyse oli heidän omasta käyttämisestään, antoivat he aktiivisen roolin aina kertomuksissa toisille. Näin oma viattomuus säilyi. Ristiriitaista haastatelussa oli vastuun otto seurauksista. Nuorten nähtiin kamppailevan hyvän ja pahan

välillä, mutta vastuu laittomista teoistaan sivuutettiin täysin (Jaatinen 2000). Simosen tutkimuksessa keskityttiin nuorten päihteiden käytön sosiaalisiin piirteisiin. Sosiaalisia tasoja löytyi kolme. Pidäkkeetön sosiaalisuus on nuorten karnevalistista juhlimista juoden, jolloin yksilön rajoitukset poistuvat ja juhlivan yhteisön säännöt jäävät ilon pidon alle. Tahdikas sosiaalisuus, eli niin sanottu raskas sosiaalisuus, on yhteisön sääntöjä kunnioittava ja pidäkkeellisempi ja kontrolloivampi tapa juhlia. Yhteisön hyvinvointi menee oman olemisen edelle ja omasta kunniallisuudesta pidetään kiinni. Tahdikkaassa sosiaalisuudessa yhteisön virheet ja karnevalistinen heittäytyminen nähdään uhkatekijöinä. Yksilökeskeisessä sosiaalisuudessa yksilö huolehtii omasta olemisestaan yhteisössä ja vaihtaa tarvittaessa ympäristöä, jos sen toiminta ei vastaa yksilön halua toimia (Simonen, 2007 toim. Tigerstedt). Näiden päihteidenkäyttötapojen ja sosiaalisuuden lajien edustajien kohdalla ehkäisevän päihdetyön tarve on erilainen. Myös päihteiden käyttösyyt ovat erilaiset. Yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden tärkeys ja rajat ovat monesti väljät, mutta ne kuvaavat päihteiden käytön tarkoitusta ja tapoja. Opinnäytetyössä halusin kartoittaa kokevatko nuoret olevansa passiivisia ja viattomia sivusta kokijoita vai aktiivisia oman valintansa tekeviä päihteiden käyttäjiä. Millaista on nuorten päihdekäyttäytymisen yhteisöllisyys ja voiko yhteisöllisyyttä hyödyntää ehkäisevässä päihdetyössä, ovat mielenkiintoisia kysymyksiä, koska nuorten päihteiden käytön on todettu olevan sosiaalisiin suhteisiin sidottua. Myös nuorten ajatukset heille suunnatun ehkäisevän päihdetyön toimivuudesta ja sen kehitysmahdollisuuksista sisällöllisesti ja toteutuksellisesti ovat kiinnostavia.

5.2 Syitä nuorten päihteiden käytön aloittamiseen ja päihteettömyyteen

Jaatisen tutkimuksen mukaan nuoret kokevat pakkoa päihteiden käytön kokeiluun (Jaatinen 2000.) Sosiaalinen paine on päihteitä kohtaan kova, ja vain rohkeimmat tai sivussa olijat pääsevät sitä karkuun. Heikko itsetunto, päihdemyönteinen painostus lähiyhteisöissä, yksinäisyys, syrjäytyneisyys ikäryhmästä, päihteiden helppo saataavuus ja vähäinen kontrolli, koulutuksesta pois tippuminen ja moni muu voivat olla riskitekijöitä nuoren päihteiden käytön aloitukselle ja päihdeongelmille (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2010, 12–13). Nuorten päihteettömyys on tutkitusti kasvanut. Selityksiä sille on päihteettömyyden lisääntyminen aattellisesti ja toisaalta aloitusiän

myöhästyminen. Valitettavasti voidaan uskoa myös, että yhä harvempi käyttää päih-teitä, mutta ne jotka käyttävät, käyttävät aiempaa enemmän (Jaatinen 2007, 95–96). Sosiaalisen paineen katsotaan olevan nuoren päih-teiden käytön yksi suurimpia vai-kuttavia tekijöitä. Absolutismi ja raittiit elämäntavat kuitenkin ovat tällä hetkellä kas-vussa ja tärkeää olisikin tietää, mitkä tekijät voivat vaikuttaa siihen. Kun ryhmässä on yksi tai useampi raitis nuori on toisillekin helpompi olla raittiina. Tämä kertoo yhteisön päihdekielteisestä vaikuttamismahdollisuudesta. Samoin yksilöllisyys voidaan liittää päih-teettömyyteen. Nuori, joka haluaa erottua massasta, pyrkii toimimaan sosiaalisen paineen vastaisesti ja, koska sosiaalinen paine päih-teiden käyttöä kohtaan on suuri, päih-teettömyyttä kannatetaan. Päih-teettömyys tai ainakin päihtymättömyys korostaa näin nuoren itsemääräämisoikeutta (emt, 97).

6 NUORTEN AJATUKSIA YHTEISÖLLISYYDESTÄ

Haastateltujen nuorten mielestä yhteisö on ihmisporukka, jolla on yhteinen päämäärä tai kiinnostuksen kohde. Yhteisö voi muodostua myös jonkun yhdistävän tekijän ym-pärille, kuten esimerkiksi koululuokan. Nuorten ajatukset yhteisöjen muodostuksesta vastaavat hyvin jo aiemmin yhteisöistä kirjoitettua. Kuten Nivalan (2008) yhteisöjen rakentumiskaaviossa, nuoret tunnistavat yhteisöjen erilaiset merkitykset. Osa niistä on merkityksellisempiä ja rakennetumpia kuin toiset.

Yhteisöllisyys on ryhmään kuulumista henkisesti ja fyysisesti. Se voidaan huomata yhdessä työskentelystä tavoitteen ja yhteisen asian puolesta. Erityisen tärkeää on tunnetila joukkoon kuulumisesta (vrt. Heinosen tutkimus yhteisöllisyyden piirteistä). Jokaisen ryhmäläisen tunne tärkeydestään osana ryhmää ja tunne siitä, että voi olla oma itsensä, on tärkeä. Yhteisöllisessä yhteisössä jokainen otetaan huomioon. Yh-teisön tärkeä yhteisöllisyyden väline on tuki, jota annetaan yksilöille. Yhteisöllisessä yhteisössä jokainen saa olla juuri sellainen kuin haluaa. Jokainen yksilö kehittää osal-taan yhteisöä. Yksilöt osaavat toimia toistensa kanssa yhteisön hyväksi. Nuorten yh-teisöissä tärkeää on turvallisuuden tunne ja tunne hyväksytyksi tulemisesta. Jokainen saa osallistua tasavertaisena ryhmään, eikä ketään kiusata tai syrjitä. Nuoret halua-

vat tuntee yhteisöllisyyttä ja luottamusta toisiaan kohtaan. Yksin oleminen ja hyljättyksi tuleminen ovat nuoresta inhottavia. Harva nuori haluaa olla yksin. Yhteisön jäsenen tulee olla kavereita keskenään tai tulla ainakin normaalia paremmin toimeen, sillä luottamuksen tulee olla syntynyt yhteisön jäsenten välille. Yhteisön perimmäinen syy, olla yhdessä, on myös yksi yhteisön tärkeimpiä tekijöitä.

Haastatteluista ilmenee hyvin pitkälti nuorten tarve olla osa jotain ja kuulua johonkin. Yhteisöä ei koeta tärkeänä tai nuorelle merkittävänä jos se ei ole yhteisöllinen. Nuoret liittivät yhteisöllisyyden suurimmaksi tekijäksi luottamuksen ja yhteenkuuluvuuden tunteen. Heinosen tutkimus (2008) verkkoyhteisön tunteista yhteisöllisyyden osaluista määrittivät samoja asioita, mutta nuorten painotus sosiaalisiin suhteisiin oli huomattavasti suurempi. Keskenäinen kavereus merkitsee nuorille enemmän. Kukaan ei halua olla yksin. Haastatteluista ei ilmennyt miten nuoret kokevat verkkoyhteisöt, mutta luottamuksen, kavereuden ja hyväksynnän tarve nousivat esiin haastatteluista huomattavasti. Epäselväksi jää riittääkö nuorten mielestä kavereuteen pelkkä virtuaalinen yhdessä olo vai kaipaavatko nämä fyysistä läsnäoloa sen rinnalle. Haastattelujen perusteella voisi väittää nuorten kaipaavan fyysistä yhteisöä vierelleen, eikä pelkkä yhteisöllisyys esimerkiksi verkossa riitä korvaamaan läheisyyden tarvetta. Turvallisuuden tarve yhteisössä voi merkitä kahta asiaa. Yhteisössä oleminen on turvallista, jolloin yksilö uskaltaa tuoda persoonansa ja mielipiteensä esille eikä henkistä tai fyysistä turvallisuutta uhata. Toisaalta yhteisöllisyshaastattelujen turvallisuus voidaan nähdä myös yhteisön tuottamana voimavarana. Yhteisöt ovat paikka, joka tarjoaa turvaa muulta maailmalta. Turvallinen yhteisö antaa voimaa kohdata myös yhteisöä ympäröivä maailma rohkeammin ja itseään toteuttaen. Jos yhteisöllisyys on vain henkistä eikä sen toteuttamiseen ole yhteistä fyysistä kanavaa on vaikea uskoa, että esimerkiksi koulumaailmassa nuorelle riittäisi ainoastaan muualla sijaitsevan verkkoyhteisön tuki. Yhteisöllisyys on yhteisön perusta, mutta se ei toimi ainoana tekijänä suojaamaan arjen vaikeilta kohtaamisilta.

6.1 Yhteisöön liittyminen

Yhteisöön liitytään usein jonkin asian vuoksi ja jos asia ei kiinnosta yhteisöstä jättäydään tavalla tai toisella pois. Epäkiinnostavaa yhteisöä saatetaan myös lähteä muokkaamaan oman kiinnostuksen mukaisesti. Yksilöt kehittävät yhteisöä, mutta toisinaan yhteisö kehittää myös yksilöitään. Yhteisöön liitytään koska yhteisöstä halutaan jotain. Yhteisö tarjoaa jotain kiinnostavaa, oli kiinnostava asia sitten hauskanpito, vastapainoa arjelle, harrastuskohde tai arvomaailma. Jos yhteisö ei tarjoa jäsenelleen mitään, yhteisössä olemisella ei ole syytä. Yhteisö voi olla myös väline saavuttaa jotain. Tällöin yhteisöllisyys ei ole välttämätöntä. Usein tarkoitukset ovat sidonnaisia ihmisten välisiin suhteisiin, kuten yhteisön tarkoituksen mukaisuudessakin yhteisöön liittymiseen vaikuttaa ystävyys ja tahto olla yhtä toisten kanssa. Yhteisöön liittyminen ei usein ole tietoinen asia, vaan se tapahtuu huomaamatta yhteisen nimitävän tekijän kautta. Henkilö ajautuu vahingossa toisten kanssa yhteen, vaikka pohjimmiltaan onkin saattanut kaivata yhteisöä. Itse liittyminen kuitenkin tapahtuu vahingossa. Koulussa samantyylliset nuoret usein lyöttäytyvät yhteen ja muodostavat kaveriporukan. Samantyyllisyys usein onkin yksi keskeisiä yhteisöön liittymisen syitä. Yhteisöltä haetaan tukea omaan olemiseen ja näin omaan tyyliin. Jos yhteisöön hakeutuminen on tietoista, tyyli nimenomaan määrittää kiinnostuksen. Yhteisön jäseniä arvioidaan kauempaa, ja kun mielenkiintoinen yhteisö löytyy, pyritään hivuttautumaan sen mukaan. Hivuttautuminen voi olla pyyntöä päästä toimintaan mukaan pikkuhiljaa enemmän ja enemmän. Esimerkiksi samaan pöytään istuminen, mukaansa pyytäminen ja muu lähestyminen ovat nuorten keinoja hivuttautua yhteisöihin.

Yhteisöön hakeutuminen voi olla myös halua hakea arkeen rutiinia. Säännöllisesti kokoontuva yhteisö, kuten esimerkiksi harrastuskerho, luo arkeen rytmiä. Säännölliset tapaamiset rytmittävät arkea ja saavat odottamaan seuraavaa tapaamista. Harrastusyhteisöön liittyminen on monesti muista yhteisöistä poikkeavaa. Siihen liittyminen tapahtuu lähes poikkeuksetta aktiivisesti. Henkilön on osallistuttava harrastuksiin erilaisten toimintojen kautta. Toiminnat voivat olla viikottaiseen toimintaan osallistumista kävijänä tai nimellistä osallistumista, esimerkiksi maksusuoritteiden kautta. Harrastusyhteisön merkitys keskittyy yleensä harrastuksen ytimeen, toimintaan tai arvoon eikä yhteisöllisyyteen. Harrastusyhteisö voi toimia siis muodollisena toiminnalli-

sena yhteisönä koko ajan tai kasvaa toiminnalliseksi yhteisölliseksi yhteisöksi. Yhteisöllisessä toiminnallisessa yhteisössä on tunne yhteisöön kuulumisesta tärkeää. Suurin osa nuorten määrittelemistä yhteisöistä ovat heidän lähiyhteisöjään. Yhteisöjen merkittävänä tekijänä kaveruus, luottamus ja hyväksyminen ovat tärkeimmässä roolissa. Yhteisöt eivät heidän mukaansa ole muodostuneet aktiivisesti vaan ne määrittyvät ajan myötä ja syntyvät kuin vahingossa. Yhteisöjen merkittävänä tekijänä on yhteenkuuluvuuden tunne. Nuorten kuvauksen mukaisesti yhteisöt kasvavat ja muuttuvat, ja sen sosiaaliset suhteet vaikuttavat siihen miten hyvä ja turvallinen yhteisöstä tulee. Yhteisö ei siis heti alussa ole yhteisöllinen vaan yhteisöllisyyden tunne kasvaa yhteisön jäsenten tutustuttua ja määriteltyään roolinsa yhteisössä. Toisaalta nuoret pitävät mahdollisena aktiivisen hakeutumisen yhteisöön. Tällöin yhteisöllisyyttä pyritään aktiivisesti luomaan itsensä ja yhteisön jäsenten välillä.

Nuorten käsitys toiminnallisesta yhteisöstä on mielenkiintoinen. Koska yhteisön merkitys voi olla vain toiminnan perille saattamisessa, se ei luo yhteisöllisyyttä pakosti heidän mielestään. Nivalan yhteisöllisyyden viiden lajin määritelmän (Nivala 2008, 50) mukaan yhteisö siis olisi toiminnallinen, mutta ei yhteisöllinen. Osa yhteisöistä nuorten mielestä voi toimia vain tarkoitustaan varten. Yhteisön hyväksikäyttäminen hyötyäkseen siitä on mielenkiintoinen ajatus. Yhteisöjen merkitys hyödynantajina voi selittyä kohderyhmää tutkailemalla. Ajatusmalli on epäsosiaalinen. Hyöty-yhteisö ajattelu perustuu enemmän politiikkaan kuin ihmisten sosiaalisuuteen. Poliittisuuden ymmärtäminen ja herääminen tapahtuu nuorisovaltuustolaisissa nuorissa aiemmin ja kenties vahvemmin kuin muiden ikäistensä joukossa. Toiset ihmiset ovat avain hyötymiseen, mutta heillä ei ole yhteisöllistä arvoa vain materia-arvo. Jälleen kerran yhteisön tarkoitus ja yhdistävätekijä ovat tärkeässä roolissa. Yhteisen tekijän tulee olla jokaista jäsentä kiinnostava niin, että nämä jaksavat toimia sen hyväksi tuntematta edes yhteisöllisyyttä muiden jäsenten kanssa. Nuorten ajatus yhteisön hyväksikäytöstä tavoitteen saavuttamiseen tuo yhteisömäärittelyyn uuden tason, muodollisen toiminnallisen yhteisön. Yhteisö on muodollisesti yhdessä, ilman että sen jäsenet tuntevat yhteenkuuluvuutta, mutta toiminta yhteisen päämäärän luo on rikasta. Hyöty-yhteisö poikkeaa muodollisesta epäyhteisöllisestä yhteisöstä toimintansa vuoksi. Toimintaa edesautetaan, jotta tavoite, jonka vuoksi yhteisöön nimellisesti osallistutaan, saavutettaisiin. Yhteisö ei anna jäsenelleen muuta kuin mahdollisuuden saavuttaa kauttaan jotain. Näin yhteisön jäsenyyttä ei koeta osaksi omaa identiteettiä. Tä-

mänkaltaisen yhteisön merkitys tavallisille nuorille olisi mielenkiintoista tutkia. Kokevatko nuoret oikeasti epäsosiaalisen yhteisön hyödyntämisen rikkaudeksi vaikka yhteisöllisyyden pääasiana he kuvaavat henkisen ja fyysisen läsnäolon? Hyöty-yhteisö tarjoaa suuren kasvunpaikan, koska siinä erilaisuuden hyväksyminen on ensisijaisen tärkeää. Sen parissa yhteisön merkitys on aivan toisenlainen. Nuoret kuvaavat arkisempaa syytä liittyä yhteisöön. Yhteisö on joukko hyviä ihmisiä, joiden kanssa haluaisi olla ja elää. Yhteisö on nuoren itselleen valitsema lähiympäristö, johon hakeudutaan joko tietoisesti sitoutuen tai tiedostamatta hyväksynnän ja itsensä toteuttamisen tarpeiden mukaisesti.

6.2 Yhteisöstä poistuminen

Kun ryhmä ei enää kiinnosta henkilöä, ryhmästä täytyy poistua. Poistumisen syy voi olla esimerkiksi epäturvallisuus ja oman itsensä toteuttamisen mahdottomuus. Hyvä tapa poistua yhteisöstä on hivuttautuminen pois sen toiminnasta. Jättäytyminen toiminnasta ja vähitellen kokonaan yhteydenpidosta on helpointa. Jos kiinnostus yhteisön jäseniä kohtaan kuitenkin säilyy, mutta yhteisön toimintaan ei, on mahdollista jättäytyä toiminnasta tietyn päämäärän vuoksi pois, mutta jatkaa silti yhteisön muussa toiminnassa. Yhteisö voi toimia monella tasolla ja monen eri päämäärän tai yhdistävän asian parissa. Mahdollista on myös pyrkiä muuttamaan yhteisöä toivomaansa suuntaan. Harrastusyhteisöstä poistuminen on usein hyvin mustavalkoista. Harrastuksen piiristä poistuminen usein merkitsee koko yhteisöstä poistumista. Usein kynys palata saman yhteisön luokse saman harrastuksen pariin nousee korkeaksi. Osalla kaveriporukoista asia voi olla vastaava. Haastateltavien kokemuksen perusteella yläkoulussa kaveriporukat saattoivat ”klikkiytyä” niin pahasti, että jos toiseen kaveriporukkaan siirtyi, ei takaisin ollut tulemistä.

Yhteisö voi myös kitkeä joukostaan. Yksilö, jonka läsnäolosta yhteisössä ei pidetä voidaan julmasti poistaa yhteisöstä. Koulumaailman tapaukset kiusaamisesta ja ammuskeluista olivat haastateltavista dramaattisimpia tapoja kitkeä yhteisön jäseniä. Toisaalta yhteisöstä poistaminen ja poistuminen voi tapahtua myös yhteisön aktiiviteetteihin osallistumisen tasojen kautta. Yhteisön jäsenet ovat jokainen tietyllä tasolla

yhteisön toiminnassa. Yhteisön toimintaan osallistumisen taso riippuu yhteisön ja yksilön halusta. Jos yhteisön koetaan olevan hyvä ja turvallinen voi yksilö itse määrittää osallisuutensa tason. Tällöin yksilöllä on mahdollisuus toimia oman halunsa mukaisesti. Yksilön tason voi myös yhteisö toiminnallaan määrittää. Yhteisön jäsenet keskenään pakottavat jäsenen tiettyyn tasoon tai yhteisön johtohahmo määrää tason. Tällöin yhteisöä ei voida nähdä turvallisena vaan siinä vaikuttavat paljon ennakkotekijät. Jälleen yhteisön jäsenten väliset suhteet nousevat esiin. Yhteisön jäsenten vuorovaikutus toimii yhteisön toiminnan perustana (Heinonen 2008, 14). Jos yhteisössä on johtohahmo, joka määrittelee yhteisön toiminnan, eivät muut pääse toimimaan mielivaltaisesti haluamallaan tavalla. Yhteisön johtohahmon hyväksyntä on tällöin tärkeämpää ja tämän ennakkoluulot painavat yhteisön päätöksen teossa. Kun yhteisö haluaa poistaa jäsenensä, voidaan tämä lukita alimmalle tasolle. Jos jäsenen halu olisi toimia korkeammalla, voi tasolle jättäminen toimia yllykkeenä poistumiseen. Toisaalta yhteisön vastustaminen ja pyrkimys muuttaa yhteisöä koetaan rohkeimmaksi ratkaisuksi. Jos yhteisön jäsen ei näytä mielipiteitään voidaan tämä kokea yhteisön perässä roikkujaksi ja pyrkiä mielipidettömyyden vuoksi poistamaan yhteisöstä.

Yhteisön ja yksilön välillä on aina jännite. Nuoret haluavat olla yksilöitä, mutta tarvitsevat yhteisöjä määrittämään yksilöllisyyttään – aivan kuten aikuisetkin. Ristiriita kamppailussa yhteisöjä vastaan omien tahtojensa vuoksi on haasteellinen, sillä luottaakseen omaan minuuteen tarvitaan yhteisö tarjoamaan vuorovaikutusta (Tuomi 2005, 133.) Vuorovaikutus voi olla monenlaista. Se voi olla positiivista ja omaa identiteettiä ja arvomaailmaa tukevaa tai negatiivista ja vaikeasti hyväksyttävää. Negatiivinen vuorovaikutus voi olla ristiriidassa oman arvomaailman kanssa. Jos ajatusmaailma menee liikaa ristiin yhteisön ajatusten kanssa, yhteisöstä poistuminen on mahdollista. Jälleen kerran poistumisessa voidaan nähdä olevan kaksi puolta, aktiivinen ja passiivinen. Yhteisöstä aktiivinen poistuminen on yhteisöstä myös muodollisesti poistumista. Yhteisön jäsen ei enää ole toiminnassa mukana eikä hän tai yhteisö itse pidä häntä jäsenenään. Toisaalta yleensä yhteisöstä hivuttaudutaan hiljalleen pois, jolloin yhteisön merkitys ja tasot jolla siinä toimitaan laskevat koko ajan. Lopulta jäsen ei ole enää edes muodollisesti tai tieto-osallisesti yhteisössä kiinni.

Harrastusyhteisöjen yhteisöllisyys on nivoutunut harrastustoimintaan tiukasti. Nuoret kuvaavat haastatteluissa harrastusyhteisöistä poistumista yleensä lopullisena pää-

töksenä, jonka jälkeen kynnyks palata on suuri. Poistumisen merkitys yhteisöstä harastuksen piiristä poistaa yhteisöllisyyden myös jäsenten kesken, jolloin yhteydenpito loppuu myös muulla ajalla. Yhteisöllisyys on tällöin sidottuna aikaan, paikkaan ja osallisuuteen yhteisön rutiineissa. Muut nuorten vapaa-ajan yhteisöt ovat vapaampia yhteisöllisyytensä suhteen. Poistuminen näistä otetaan joko luonnollisena ilmiönä tai loukkauksena yhteisöä kohtaan. Toisaalta yhteisö voi poistaa itse aktiivisesti jäsenensä. Huomion arvoista on nuorten toteamus, että huonosti yhteisöön sitoutuminen voi olla syynä yhteisöstä poistoon. Myös nuorten yhteisöt vaativat osallisuutta jäseniltään. Tasot, jolla osallisuutta vaaditaan riippuvat yhteisöistä ja sen päämäärästä. Yhteisön turvallisuus on merkittävässä osassa. Jos yhteisö ei ole turvallinen, ei yksilö halua tai pysty toimimaan yhteisössä vapaasti osallisena, jonka seurauksena yhteisö voi poistaa tämän. Yhteisö pyrkii myös huomaamattaan pitämään toimintansa tiiviinä ja tarkoituksenmukaisena.

Turvallisessa yhteisössä yksilöllä on oikeus olla oma itsensä ja toimia haluamallaan tavalla. Yhteisössä eivät vallitse ”epäreilut ennakkotekijät”, jolloin yhteisö ei loukkaa yksilön oikeuksia tai pakota tätä toimimaan rajojensa ja toiveidensa vastaisesti. Epäreiluilla ennakkotekijöillä tarkoitetaan henkilön aiempaa statusta, sosiaalisia suhteita tai muita henkilön persoonaan liittyviä asioita. Kun nämä asiat eivät vaikuta, voidaan usko henkilön voivan osallistua yhteisöön ilman aiempaa historiaa niin, että häntä arvioidaan vain sen perusteella, miten hän toimii yhteisössä. Hyvä ja turvallinen yhteisö antaa jäsenelleen eikä ota vastineeksi paljoa. Yksilö ei joudu luopumaan rajoistaan tai aatteistaan yhteisön vuoksi. Turvallisessa yhteisössä on rento olla ja luotto toisiin yhteisön jäseniin on suuri. Huono yhteisö ja epäturvallinen yhteisö on nuorista monesti sama asia. Huonossa yhteisössä henkilö ei tunne kuuluvansa joukkoon eikä koe oloaan turvalliseksi. Huonossa yhteisössä ei voi toimia tahtonsa mukaan vaan yksilö joutuu mukautumaan yhteisön toiveiden mukaisesti. Huono yhteisö voi myös olla iso yhteisö, jossa on muodostunut porukoita. Ison yhteisön merkitys on mitätön jos se ei pysty toimimaan kunnolla eivätkä sen jäsenet eivät koe yhteisöllisyyttä keskenään. Yhteisö on vain rakentunut ympärilleen ja sillä ei ole merkitystä pidemmän päälle. Huonossa yhteisössä ei kelpuuteta erilaisuutta. Nämä ajatukset tukevat tutkimuksia yhteisöllisyyden merkityksestä jäsenille (mm. Heinonen, 2008, 14). Toisaalta nuorten ajatukset kertovat myös heidän toimintansa tarkoituksesta nuorisovaltuus-

tossa. Toimivuus ja tehokkuus ovat nuorisovaltuustossa tärkeitä asioita. Aloitettut asiat tulee saada valmiiksi.

Huono yhteisö ja vaarallinen yhteisö voivat kuitenkin olla erilaisia. Huono yhteisö voidaan ajatella yhteisönä joka ei toimi. Yhteisöllä ei ole tarkoitusta ja sen toiminta on lakastunut. Epäturvallinen yhteisö sen sijaan osasta nuorista oli yhteisö, joka oli vaaraksi jäsenilleen tavalla tai toisella. Epäturvallinen yhteisökään ei välttämättä ollut kaikille vaarallinen vaan se voi olla osalle hyväkin. Epäturvallista yhteisöä verrattiin parisuhteeseen; siinä on riskinsä, jotka on otettava. Nämä riskit eivät välttämättä ole huonoja, mutta horjuttavat turvallisuuden tunnetta. Epäturvallinen yhteisö voi siis olla joko turvallisuuden rajojen rikkomista tai oikeasti vaarallista henkilölle. Esimerkiksi väärään porukkaan joutuminen voi olla vaaraksi henkilölle, koska tämä yhteisö odottaa henkilön tekevän vaarallisia asioita vuokseen tai henkilö joutuu antamaan aluksi itsestään enemmän kuin tahtoi. Lopulta oman turvallisuuden rajan rikkominen antamalla itsestään enemmän johtaa yhteisöllisyyden kasvamiseen yhteisössä ja yhteisö tuntuu turvalliselta ja hyvältä. Yhteisöllisyyden kokeminen on yksilöllistä ja tunteisiin sitoutuvaa aivan kuten Heinosen tutkimuksessa (Heinonen 2008).

On pelottavaa ajatella, että nuorista yhteisöllisyyteen tarvitaan omien rajojen rikkomista. Epäturvallinen tai huono yhteisö on helppo ymmärtää. Se on huonoksi jäsenelleen fyysisesti tai psyykkisesti. Vaikeampaa on ymmärtää, miksi kukaan haluisi kuulua tällaiseen yhteisöön. Nuorethan liittyvät yhteisöllisyyden ja luottamuksen yhteisöjen suurimmaksi merkitykseksi. Voiko yhteisöön luottaa, jos se on huonoksi yksilölle? Yhteisöiden on kuitenkin todettu muuttuvan yhteisön jäsenten mukaan ja, koska sosiaaliset suhteet olivat tärkeässä osassa, sosiaalisten suhteiden mukaan. Yhteisö voi siis olla nuorelle alkuun hyvä ja turvallinen ja muuttua yhteisön jäsenten kiinnostuksen kohteiden mukaan huonoksi. Yhteisöstä on vaikea poistua, jos se on aikaisemmin merkinnyt nuorelle paljon. Toisaalta yhteisön haitallinen kiinnostuksen kohde voi kiinnostaa nuorta. Haittoja ei näin ajatella, eikä seurauksista oteta vastuuta. Esimerkiksi päihdemyönteinen yhteisö voi kokea yhteisöllisyyttä ja hyvää oloa, vaikka toiminta olisikin epäilyttävää ja terveyttä vaarantavaa. Yhteisö voi vaatia myös jäseneltään arvojen muutosta. Muuttamalla arvot ja tapansa jäsen toimii yhteisön toiveiden mukaisesti ja sitoutuu yhteisöön entistä paremmin. Koulukiusaamisessa tämänkaltaista mallia on usein. Kiusaaja harvoin on yksin. Aina on muita seuraamassa

tilannetta ja hyväksymässä asian hiljaisesti, vaikka oma arvomaailma olisikin täysin vastaan. Palkaksi hyväksynnästä ja seuraamisesta saa kiusaajan tuen ja ystävyden. Se on vaikea valinta yhteisöllisyyden ja arvojen välillä.

7 NUORTEN AJATUKSIA PÄIHTEIDEN KÄYTÖSTÄ

Nuoret aloittavat päihteiden käytön mielenkiinnosta. Päihteet nähdään osana aikuisuutta. Nuorten käyttö voi näyttäytyä hienona ja eksoottisena aikuisten maailman asiana. Usein osa kavereista tai muut samanikäiset ovat saattaneet kokeilla ja keskustelua asiasta on niin paljon, että se alkaa kiinnostaa. Erityisesti alkoholista puhutaan hyvin paljon. Päihtyneenä olo on vierasta ja on vaikea kuvitella millaista se on. Päihteistä annetaan vieras ja kiinnostava kuva. Aikuisten kieltävät asenteet ja rauhoittelut saattavat toimia vielä innokkeena; kielletty hedelmä kiinnostaa aina. Erityisesti jos alkoholin käyttö on runsasta lähipiirissä, on vaikea ymmärtää miksi itselle se olisi haitallista. Monesti kiinnostus ja tiedonhalu asiaa kohtaan ovat suuria ja halu olisi vain maistaa. Kokeileminen voi toisinaan kuitenkin olla tapa hakea hyväksyntää. ”Ne ei ollu ennen oikeen juonu mut sit ne ajatteli et ne alkaa matkii vähän niinku näit ysejä...” (Haastateltava nuori). Päihteiden käyttö nähdään kovien, vanhempien ja rohkeampien asiana. Ystävien vaikutus on varmasti suurin. Päihteiden kokeilu leviää nopeasti kaveripiiristä toiseen. Usein yksi tuo idean yhteisöön ja siellä se muhittuaan hetken kasvaa kokeiluksi. Koska jokainen kuuluu moneen yhteisöön, leviää se nopeasti ja laajalle. Yhteisöstä riippuen kokeilu saa erilaisen vastaanoton. Ensimmäisestä kokeilusta riippuu miten hyvin päihteet innostavat. Jos ensimmäinen kokeilu on onnistunut ja kaikilla on hauskaa, on vaikea ymmärtää miksi ei uudestaan käyttäisi päihdyttäviä aineita.

Yläasteella päihteiden käyttö on hyvin jakaantunutta kaveriporukasta toiseen. Yläasteella jako kiltteihin ja pahoihin on suoraviivainen, kun taas jo lukioikäisten kohdalla rajat hälvenevät. Nuorten mielestä korkeakoulu opiskeluiden alkaessa jakautuneisuutta enää tuskin on. Päihdemyönteiset hakeutuvat toistensa seuraan. Kuten yhteisöissä yleensä, mielenkiinnon kohteet määrittävät paljolti yhteisön koostumuksen. Paine lähteä kokeilemaan voi olla suuri, jos ystävät ja kaverit ovat kiinnostuneita asi-

asta. Toisaalta jos ystäväpiiri on päihdekielteen, ei painostusta, houkutusta tai edes vaihtoehtoa ole (vertaa Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2010, 13). Päihteiden käyttöä ajatellaan kuitenkin pakkona enemmän tai myöhemmin. Hiljainen ajatus kokeilun siirtymisestä ja tulemisesta kahta voimakkaampana on yleistä. Tällä saatetaan kaunistella omaa käyttöä ja etsiä hyväksyttävyyttä nuorten päihteiden käytölle. Vähäinen motivaatio kaikkea kohtaan nähdään riskitekijänä päihteiden liikakäyttöön. Jos mikään ei kiinnosta, voi päihteistä hakea väriä elämään. Oikea tai hyvä ratkaisu se ei millään tavalla ole. Ihmistä ei voida jakaa hyviin ja huonoihin vaan päihdeongelmat voivat saavuttaa kenet vain. Jopa hyvin koulussa pärjäävä nuori, jolla on paljon kavereita voi jäädä koukkuun. Kyllästyminen arjen suorittamiseen ja täydellisyyden tavoitteluun voi ajaa hugin hakemiseen aivan toisenlaisesta ympäristöstä.

Nuoret kokevat kovaa kiinnostusta aikuisten maailmaa kohtaan. Kuten elämänkaari-teorioissa (mm. Dunderfelt 2004) puhutaan, oman identiteetin rakentaminen ja kokemusten kartuttaminen itsestä ja ympäristössä elämisestä tapahtuvat rohkeiden kokeilujen kautta. Päihteet ovat merkki aikuisuudesta. Ne kiehtovat, mutta toisaalta myös pelottavat. Rohkeimmat ja eniten kunnioitusta haluavat tuovat kiinnostuksensa esiin muita nopeammin ja äänekkäämmin. Nuoret kuvaavat tätä haastatteluissakin toteamalla päihteiden olevan ”kovisten” hommaa. Hyväksynnän hakeminen yhteisöstä tulee huomioida ilmiötä tarkastellessa. Kovaa ääneen puhuminen ja ”koviksena” esiintyminen voivat olla merkkejä epävarmuudesta päihteiden kokeilussa. Hyväksyntää ja rohkeutta haetaan hakemalla muiden kavereiden ihailua kertomuksilla. Kokeemukset ovat usein viattomampia kuin sanoilla annetaan ymmärtää. Päihteet esittäytyvät nuorille hyvin ristiriitaisina asioina. Vaikka päihdelakeja perustellaan biologisilla selityksillä, on vaikea ymmärtää miksi se olisi nuorille huonommaksi kuin aikuisille. Kulttuurisilla tekijöillä on myös vaikutuksensa kiinnostuksen lisäämisessä. Suomessa lain mukaan alle 18 – vuotiaiden on kiellettyä pitää hallussaan tai ostaa alkoholia ja näin ollen nauttia sitä, mutta jo Keski-Euroopan maissa ikäraajat ovat alhaisemmat. Vaikka perustelut alkoholin vaikutuksesta kehittyvässä ihmisruumiissa ovat tutkitut, ovat ne vaikeita ymmärtää kun eri maat arvottavat sen eri tavalla. Päihteiden sosiaaliset positiiviset vaikutukset kiinnostavat nuoria. Kavereiden hyväksyntä, yhteisöllisyyden lisääntyminen ja aikuisuuden tunne ovat näitä vaikutuksia.

Nuorten käsityksen mukaan kaikki ovat kiinnostuneita päihteistä enemmän tai myöhemmin. Se miten ryhmä reagoi päihdekysymyksiin, ja milloin ne ovat ajankohtaisia, ovat eri. Haastatteluissa esiintyi useampaan otteeseen ajatus päihdekäyttämisen pakollisuudesta. Ajatus päihteiden käytön riistäytymisestä käsistä 18 vuotta täytettyä on merkittävä. Ajatus kuvaa nuorten mielikuvia päihteiden käytön pakollisuudesta. Jokaisella on se heidän mukaansa edessään jossain vaiheessa. Ajatus tukee Jaatisen tuloksia. Jaatisen tutkimuksen mukaan nuoret kokivat päihteiden käytön pakollisena enemmän tai myöhemmin (Jaatinen 2000). Sosiaalisen paineen ilmentymisen lisäksi tämä ajatusmaailma voidaan nähdä selittelynä ja oman toimintansa puhdistamisena. Nuorena kun aloittaa päihteiden käytön se on pientä ja maltillista, mutta jos odottaa täysi-ikäisyyteen se saattaa riistäytyä kädestä. Tämän kaltaisella ajatuksella voi sulkea nuorten päihteiden käytön haitat helposti. Ajatus tukee Jaatisen tuloksia nuorten tahdosta kaunistella asioita (emt 2000). Todellisuudessa tätä ei kuitenkaan voida pitää paikkaansa pitävänä ja haastatteluissa nuoret toteavat kuitenkin ehkäisevän päihdetyön tärkeimmäksi tavoiteltavaksi asiaksi aloitustensa myöhäistämisen.

7.1 Päihteiden merkitys ja yhteisöllisyys

Päihteillä ei useinkaan ole suurta merkitystä yhteisöissä. Yleensä päihteet toimivat välinearvona. Yhteisön tarkoitus voi olla pitää hauskaa ja sen jäsenet voivat uskoa päihteiden edesauttavavan tätä asiaa. Suurin syy nuorten päihteiden käytössä onkin hauskan pito. Päihteiden vaikutuksen alaisena on useimmiten hauskaa. Toisaalta alkoholin rentouttava vaikutus, itseluottamuksen lisääminen ja tietynlainen tunne yhteisestä rikoksesta lisäävät kiinnostusta ja halua käyttää alkoholia. Hauskan pidon osana nähdään päihteet. Nuoret ovat sitä mieltä, että jotkut eivät osaa edes pitää hauskaa ilman päihteitä. Osa yhteisöistä voi kokoontua vain yhteisen päihteiden käytön ympärille. Esimerkiksi osa nuorista voi tavata joka perjantaisen pullon vierellä, jolloin päihteiden käytöllä on siinä yhteisössä suuri rooli. Tässä tilanteessa yhteisön sisäiset ystävyysuhteet eivät välttämättä ulotu pidemmälle kuin päihteiden käyttötilanteisiin. Nuorten päihteiden käyttö on sosiaalista. Jos yksikin porukassa on juomatta, se hillitsee toisten juomista. Selvin päin olevalle ei haluta näyttää väärää kuvaa itsestä ja osoittaa haavoittuvuutta, kun tämä ei jaa tunnetta. Selvin päin oleva on näin

ulkopuolinen yhteisöstä ja tätä ei koeta turvalliseksi kyseisenlaisessa tilanteessa vaikka normaalissa arjessa tämä olisi hyvä ystävä. Omien rajojen häviäminen koetaan noloksi. Useimmiten nuoret käyttävät päihteitä yhdessä. Nuorten päihteiden käyttö on kuin kuorolaulu, yhdessä se on hauskeempaa (haastateltu nuori.) Samalla rohkeus, tyhmyys ja ilo tiivistyvät.

Päihteiden käyttäminen on nuorilla poikkeuksetta harkittua. Koska päihteiden myynti alaikäisille on kielletty, joutuvat nuoret keksimään mistä saavat nautintoaineita. Valittavasti tutkimusten mukaan nuoret kokevat kuitenkin hankinnan helpoksi (Karls-son, Raitasalo & Hakala 2007,154). Hankkiminen edellyttää suunnitelmaa siitä, keneltä, milloin ja miksi päihteitä halutaan. Tilanteet ovat pääsääntöisesti vapaa-ajalla tapahtuvia juhlia tai arjen ulkopuolisia hetkiä. Kun nuoria kokoontuu enemmän yhteen, haetaan päihteillä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja rentoa oloa. Juhlat kuten juhannus, vappu ja koulun päätös ovat suosittuja aikoja käyttää päihteitä, mutta juhlaksi voi kelvata tavallinen viikonloppukin. Osa nuorista haluaa käyttää päihteitä omassa turvallisessa porukassaan. Esimerkiksi jonkun kotona omassa huoneessa televisiota katsellen ja kavereiden kanssa aikaa viettäen alkoholin nauttiminen voi olla mukana. Näin päihteiden käyttö on hyvin rajoitettu yhdessä parhaimpien ystävien kanssa tehtäväksi tapahtumaksi ja alkoholi antaa vain lisäarvoa mukavalle yhdessäololle. Pelkoa itsensä nolaamisesta tai rajojensa pettämisestä ei parhaiden ystävien kanssa ole ja turvallinen koti antaa mahdollisuuden koittaa rajojaan jopa enemmän, koska apua on lähellä. Ilta voi kotoa kehittyä porukan tunnelman mukaan. Jos tunnelma on hyvä ja jokainen on riittävän hyvässä kunnossa voivat he lähteä ulos tapaamaan muita nuoria tai jos tunnelma on sekainen ja osa on jo huonossa kunnossa voivat he jäädä keskenään viettämään iltaa. Pussikaljoittelu ja isot yhteenkokoontumiset ovat kuitenkin tutumpia ilmiöitä. Alkoholi antaa rohkeutta tutustua uusiin nuoriin ja vanhojen hyvän päivän tuttujen kanssakin välit voivat ainakin illan mittaan lähentyä. Osa lähtee illan viettoon yksin ja vaeltaa porukasta toiseen. Vaeltajaksi kutsuttua nuorta ei pidättele yksi porukka vaan tämä pyrkii tapaamaan useampia ihmisiä ja vaihtaa porukkaa tunnelmansa mukaan. Osa porukoistakin voi vaellella ja näin he tutustuvat muihin. Tunnelma ja vastaanoton lämpimyys ratkaisevat jatkavatko he iltaa yhdessä. Kuten jo todettu, sosiaalisuudella ja yhteisöllisyydellä on merkitystä nuorten päihteiden käytössä.

Suomalaisuus yhdistetään myös alkoholinkäyttöön. Haastateltavien nuorten mielestä kotiväen alkoholinkäyttö ja Suomen kansallisuutta kuvaavat tavat opettavat nuorelle miten päihteitä tulisi käyttää. Nuorten mielestä vanhempien alkoholismi saattaa johtaa nuoren alkoholismiin. Alkoholilla voi toimia lohdukkeena tai ainakin siitä voidaan hakea lohtua suruun ja murheeseen. Alkoholilla on myös paikkansa juhlien perinteissä. Absolutistiselle nuorelle voi olla kova paikka pyytää alkoholitonta juomaa, jos sukulaiset odottavat tämän käyttävän alkoholia. Myös sukulaiset voivat painostaa juomiseen tällaisissa tilanteissa. Omaan väkeen kuuluvan nuoren ajatellaan pelkäävän kokeilemista ja näin alkoholillista juomaa tyrkytetään turvallisuuden nimissä. Omat hienommat juhlat, kuten konfirmaatio, saattaakin olla paha paikka pyytää alkoholitonta viiniä tai alkumaljaa. Päihdemyönteinen ympäristö toimii riskitekijänä nuorten päihteiden käytölle (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2010, 13-14).

Päihteistä alkoholi tulee nuorten haastatteluissa eniten esille. Päihdekokemukset ja –kertomukset ovat pääosin alkoholia koskevia. Alkoholin käyttö on nuorten keskuudessa hohdokasta ja kehuttavaa. Osalle alkoholin käyttö on mahtailun mahdollistaja. Huonoimmassa kunnossa ollut saa osakseen hyvää huomiota kertomalla juttuja siitä, kuinka kännissä on ollut ja miten ilta on mennyt. Kertomukset toimivat statuksen kohoittajina. Omien rajojen ylittäminen vieraassa porukassa on pelottavaa. Nuorten haastatteluista ei selvinnyt mikä tekee kovassa humalassa olemisesta kehuttavan asian. Puistossa tai muualla yleisillä paikoilla meno on suurimmalla osalla rauhallisempaa. Kaverit katsovat perään ja huolehtivat ettei kukaan jää oman onnensa nojaan. Valitettavan usein porukasta yksi ottaa liikaa ja muut joutuvat huolehtimaan tästä. Vaarallisimpia tilanteita rajojen rikkomiselle ovat kotibileet. Kotibileet tarjoavat turvallisemman ympäristön juomiselle, sillä sinne pääsyä rajoitetaan. Vieraita ihmisiä ei ole paikalla paljonkaan. Nuorten käyttäytyminen eri paikoissa on huomattavaa, vaikka tuskin tahallista. Kodin turvallisuuden aistiminen ei ole heistä tiedostettua, eikä siten enemmän juominen ole tietoinen toimi. Kotibileissä, missä rajat helposti riistäytyvät käsistä, kiusanteko on helppoa. Sammuneelle tehdään kiusaa pukemalla, piirtämällä ja herättelemällä. Jälkeenpäin asiaa nauretaan koko porukalla. Myös kiusan kohteena ollut koettaa naureskella mukana. Haastattelujen tuloksista on löydettävissä Simosen (Simonen 2007) esittelemät nuorten päihteidenkäytön sosiaaliset mallit. Vaeltaja toimii yksilökeskeisen sosiaalisuuden mukaisesti, viettäen iltaa oman tahtonsa mukaisesti. Ulkona pussikaljoittelu on sekä pidäkkeetöntä että hillittyä. Suurin

osa nuorista käyttäytyy tahdikkaasti huolehtien kavereistaan ulkona. Kotibileissä riemu on rajatonta ja pilailut sekä karnevalistinen ilonpito ovat suosiossa. Tulokset tukevat nuorten sosiaalisten lajien olemassa oloa ja luovat niille toimintaympäristöt. Toimintaympäristöjen merkitys saattaakin olla tärkeä osa sosiaalisuuden muodostumisesta.

Nuorten päihteiden käytön sosiaaliset lajit näyttäytyvät nuorten haastatteluissa vahvasti. Pussikaljoittelu ja muiden nuorten tapaaminen koetaan mielikuvituksettomaksi, mutta hauskaksi sosiaalisesti tapahtumaksi. Omaan ryhmään luotetaan illan aikana, mutta toiminta on maltillisempaa ainakin suurimmalla osalla porukasta. Nuorten kuvauksien mukaan yleensä yksi nuorista ylittää kohtuuden rajat ja tätä saadaan hoitaa illan aikana. Kenenkään ilta kuitenkin ei mene siitä pilalle, vaan ystävän auttaminen menee kaiken edelle. Simosen (2007) esittelemän karnevalistisen sosiaalisuuden merkit esiintyvät nuorten kotibileissä, joissa paikka on rajatumpi. Nuoren epävarmuus häivenee tutussa ympäristössä ja suljettu paikka ystävien kesken tarjoaa mahdollisuuden rajojen ylittämiseen paremmin. Tämä toisaalta tukee ajatusta nuorten epävarmuuteen päihteitä kohtaan. Yksityisessä tilassa on mahdollista kokeilla harmittomasti muiden huomaamatta päihteitä. Jos kokeilu on huono, voidaan asiasta vaieta. Toisaalta sama turvallisuuteen tuudittautuminen tapahtuu myös sellaisten nuorten kanssa, joille alkoholin käyttö on tutumpaa.

Porukassa sellaista nuorta joka ei juo katsotaan usein paheksuen. Hyvät ystävät ymmärtävät nuoren valinnan ja arvostavat tätä, mutta muiden silmissä nuori näyttää pyhimyksen roolissa tai liian arkana. Muut nuoret arvostelevat valintaa ja koettavat käännättää tämän juomaan. Pieni osa muista nuorista ymmärtää alkoholia juomatta olevaa nuorta. Osa voi pitää vaihtoehtoista toimintaa rohkeana ja vastuullisena. Monet kokevat käyttävänsä päihteitä pakon edestä! Paine ryhmässä on monelle liian suuri. Festareilla ja muissa suurissa juhlatapahtumissa päihteiden käyttöä katsotaan luonnollisena myös vanhempien ikäluokkien kohdalla. Nuoret kokivat, että päiheteettömyys nähdään mahdottomana vaihtoehtona. Toisten nuorten on vaikea uskoa nuoren olevan selvin päin. Nuori joutuu selittelemään useaan otteeseen olevansa selvin päin kunnes muut uskovat. Lopulta selvin päin oleminen kuitenkin hyväksytään. Isoihin tapahtumiin mahtuu monenlaista, minkä vuoksi erilaisuutta hyväksytään paremmin. Myös useamman ikäluokan kokoontuminen tuo hyväksyvää ilmapiiriä. Mitä

vanhemmaksi tullaan sitä enemmän raja absolutismin ja päihteiden käytön välillä hälvenee. Asiat eivät näyttäyty enää yhtä mustavalkoisena kuin nuorten keskuudessa.

Absolutistin on helpompi olla päihteitä käyttävässä ryhmässä kuin ainoan päihteitä nauttineen selvässä ryhmässä. Päihteettömät tarjoavat vaihtoehtoa päihteille. Nuorten mielestä päihteitä käyttävä nuori ei usein osallistu päihteitä käyttämättömien nuorten yhteisöön. Päihteitä käyttänyttä nuorta voidaan paheksua tai hänestä voidaan olla huolissaan. Päihteiden käyttö voidaan nähdä oireiluna huonosta olostai epäterveellisenä asiana. Nuori voi olla myös ryhmän pelle. Häntä nauretaan ja väheksytään ryhmässä. Hyvää ystävää kuitenkin tuetaan päätöksessä jos ei kannustamalla niin hyväksymällä. Jos ystävä pysyy kohtuudessa alkoholinkäytössään eikä pyri tuomaan omaa näkökantaansa liiaksi muille, voidaan tämän valinta nähdä siedettävänä eikä siihen puututa. Liiallinen puuttuminen tai kieltäminen ei ole tarpeen vaan jokainen huolehtii omista asioistaan loppujen lopuksi itse. Nuorten tarve kokea itsemääräämisoikeutta yhteisössä näkyy myös yhteisön antamana mahdollisuutena toimia omien päätöksien tekijänä. Yhteisön tärkeät jäsenet kuitenkin vaikuttavat päätökseen tiettyyn pisteeseen asti (Moilanen & Sulkunen 2006, 7.) Vierasta päihteiden alaista ei ryhmässä kauaa katsota vaan tämä pyritään nopeasti karkoittamaan porukasta liukenemalla paikalta tai muulla tehokkaalla keinolla.

Ryhmäpaine on suuri ja se vaikuttaa myös nuorten päihdekäyttäytymiseen paljon. On helpottavaa huomata, että nuorten mielestä päihteitä käyttävää pyritään muuttamaan tai suostuttelemaan pois päihteiden käytöstä. Raittiin nuoren aattellisuutta arvostetaan myös päihdemyönteisten nuorten keskuudessa. Raittiudella on tilaa nuorten mielissä, vaikka haastatteluissa he kuvasivatkin päihteiden käytön lähes pakolliseksi jokaiselle.

8 NUORTEN AJATUKSIA EHKÄISEVÄSTÄ PÄIHDETYÖSTÄ

Ehkäisevän päihdetyön käsite on nuorista laaja. Se on kommunikointia käyttäjien ja muiden kesken, nuorten kuuntelemista ja tukemista, valistamista ja tiedon levittämistä, pelottelua ja käytön myöhäistämistä. Nuorten mielestä ehkäisevän päihdetyön tekemisellä on iso merkitys nuorten päihdekäyttäytymisen suhteen. Ehkäisevällä päihdetyöllä voidaan vaikuttaa nuorten päihteiden käyttöön paljon. Antamalla tietoa monipuolisesti ja tuomalla järkeviä kritisoivia näkökulmia esiin voidaan istuttaa epäilyksen siemen nuoren mieleen. Näin nuori jää pohtimaan ja laskemaan huonoja sekä hyviä puolia. Pienelläkin kritiikin siemenellä voi olla merkitystä päihteiden käyttötavan suhteen. Liiallisen käytön riski vähentyy. Ehkäisevää päihdetyötä tulisi tehdä ehkäisevästi ennen kuin käyttö ja kokeilu ovat alkaneet. Nuori, joka on jo aiemmin koittanut päihteitä, pitää valistusta pelotteluna ja komenteluna, kun taas kokeilematon voi imeä tietoa ja ajatuksia itseensä. Ehkäisevän päihdetyön sanoma ei välttämättä iskostu nuorten ajatuksiin heti, mutta pidemmällä aikavälillä sillä on mahdollista vaikuttaa hyvinkin paljon. Tulokset hyvästä työstä saattavat näkyä vaikka vasta muutaman sukupolven jälkeen.

Jokaisen aikuisen tuli tehdä ehkäisevää päihdetyötä. Yksi päihteiden käytöltä suojaavatekijä on lähiympäristön päihdekriittisyys (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2010, 13). Kotiväen malli on yksi suurimpia vaikuttavia tekijöitä nuorten päihteiden käytön aloittamisessa. Kuitenkin kaikki nuorten kanssa tekemisissä olevat vaikuttavat omalta osaltaan. Nuoret mielellään kuuntelevat toisia nuoria ja nuorten kanssa samalla viivalla olevat, luottamusta ansainneet, ovatkin tehokkaimpia ehkäisevän päihdetyön ajatusta perille vieviä tahoja. Kaverin tuki päihdeettömyyteen ehkäisee parhaiten. Nuorten mielestä entisten huumeiden käyttäjien tai päihderiippuvaisten tapaamiset ovat hyviä. Näin kosketus siihen, mitä päihteiden käyttö pahimmillaan on, tulee luonnollisesti ja se on helpompi uskoa sekä nähdä. Seuraukset tuntuvat konkreettiselta kun kuulee toisen kertomana mitä ne oikeasti ovat ja kuinka ne vaikuttavat elämään. Eniten harmitusta saa aikaan terveydentiedon opettajat tai muut auktoriteetit, jotka vain kieltävät ja tuovat mustavalkoisesti huonon kuvan päihdeistä näkemättä nuorten mielipiteitä asiasta. Nuoret haluavat puhua, kertoa ja kysyä kokemuksistaan

ja ajatuksistaan pelkäämättä, että joutuvat heti vastuuseen sanomistaan tai edes epäilyn tai syyttelyn kohteeksi. Vuorovaikutteisuudella he pääsevät osalliseksi asiaan ja heidän sitoutumisensa päihdeettömyyteen voidaan uskoa olevan syvällisempi. Mitä enemmän itsellä on roolia asian tekemisessä, sitä sitoutuneempi asiasta on (vertaa Gretchelin tutkimus nuorten osallistumisesta nuorisotalon toimintaan 2007). Usein ongelma on siinä, että nuoret eivät uskalla puhua, koska pelkäävät vanhempiansa kuulevan asiasta. Tämän vuoksi koulussa on suuri haaste puhua asiasta. Koulussa opettajat nähdään viestintuojina vanhemmille. Henkilön tarvitsee olla tarpeeksi neutraali suhteessa nuoriin ja suhteessa asiaan. Kun asiasta ei ole kiihkoisaa mielipidetä, mutta tieto minkä puolesta puhuu, on helpompi viritellä hyvää keskustelua.

Vaikka nuorten mielestä ehkäisevä päihdetyö tuntuu varmasti välillä turhauttavalta valistamiselta, nuoret kokevat sen kuitenkin positiivisena. Nuoret haluavat kuulla päihdeistä ja ovat kiinnostuneita niiden monista puolista. Ehkäisevän päihdetyön tarve tulee heidän puheistaan ilmi. Heidän mielestään tavoitteet pitäisivät olla pidemmällä tähtäimellä. Työn tulisi siis olla moninaista ja jatkuvaa. Yksi pidetty tunti koulussa ei vaikuta koko elämän mittaisesti. Ehkäisevää päihdetyötä tulisi myös tehdä tarpeeksi aikaisin. Ennen päihdekokeilun tapahtumista sillä voidaan eniten vaikuttaa ehkäisevästi. Nuoret myös kaipaavat monenlaisia puhujia ja kuuntelijoita. Jokaisella aikuisella tulisi olla rohkeutta ottaa päihdeasiat puheeksi nuorten kanssa. Rohkaisemista päihdeiden käyttöön ei tule, jos pitää asiat tarpeeksi neutraaleina ja antaa nuoren määrätä keskustelun tiiviiden. Hyvät perustelut ilman syyttelyä ovat keinoja saada nuoret ajattelemaan.

Ehkäisevällä päihdetyöllä tulisi nuorten mielestä tavoitella aloitusiän myöhäistämistä. Osa nuorista on sitä mieltä, että osittain aloitusikää liioitellaan liian alhaiseksi, että harva ala-asteikäinen lopulta on kiinnostunut päihdeistä. Aloitusiän myöhäistämisen tavoittelu vaatii kuitenkin aikaisin aloitettavaa ehkäisevää päihdetyötä. Asenteisiin ja tietoihin tulisi puuttua jo paljon ennen yläasteelle siirtymistä, kun ajatukset päihdeistä ovat mustavalkoisempia eikä kiinnostusta ole vielä ehtinyt paljoa syntyä. Nuorten mielestä päihdeidenkäytön aloitusiän nostaminen voisi ehkäistä liikakäyttöä ja riippuvuutta. Yksi tärkeimpiä ehkäisevän päihdetyön sanomia tulisi myös olla järkevän päihdeiden käytön sanoma. Nuorten mielestä tärkeimpiä ja parhaimpia ehkäisevän päihdetyön tunteja ovat olleet ne, joissa on keskusteltu päihdeiden käytöstä monipuol-

lisesti ja ymmärretty myös se, että osa aina käyttää, vaikka kuinka kiellettäisiin ja peloteltaisiin. Esimerkiksi ruuan merkitys humaltuessa voisi olla ehkäisevän päihdetyön sisällössä enemmän esillä. Nuoret ymmärtävät aikuisten ristiriidan päihdeopetuksessa. On vaikea tuoda esille kohtuuden näkemyksiä kun lain mukaan nuorten päihteiden käytössä on nollatoleranssi. Kuitenkin tarve osan nuorista kohdalla olisi nimenomaan kohtuukäytön huomioimisessa, kun päihteet ovat jo osa nuoren elämää. Ihannetilanteessa nuoret jaettaisiin ryhmiin ja päihdetyötä kohdennettaisiin nuorten tarpeiden mukaan. Koululuokassa jako koittaneisiin ja kokeilemattomiin on kuitenkin vaikea jos ei jopa mahdoton tehdä. Jaolla voitaisiin varmistaa, että kokeilematon nuori ei saisi virikettä kohtuukäyttöön vaan tämän kohdalla aloitusikää nostettaisiin tai raittiutta kannustettaisiin. Nuorten harmitonta kohtuukäyttöä ei huomioida keskusteluissa. Vaikka käyttö olisi harmitonta ja hallittua, sitä pidetään pahempana kuin muita ikärajojen alituksia. Esimerkiksi K- 18 elokuvien katsominen tai pelien pelaaminen alaikäisenä on yhteiskunnassamme hyväksytympää kuin päihteiden käyttö. Psykkisen trauman mahdollisuus on yhtä suuri elokuvarajoituksen rikkomisessa kuin fyysisen terveyden trauma päihteiden käytössä. Sosiaalinen vahvistaminen kuuluu nuorten ehkäisevään päihdetyöhön (Pylkkänen, Viitanen, Vuohelainen 2010, 12). Haastattelun nuoret toivovat sen sisältyvän ehkäisevään päihdetyöhön aikaisempaa enemmän.

Nuorten ajatukset ovat hyvin kypsiä ja heillä on ajatuksia, joita myös täysi-ikäisten tulisi pohtia. Kohtuuden merkitys päihteiden käytössä ja humalahakuisuuden vähentäminen ovat tärkeitä. Kenellekään ei ole suotavaa ylittää rajojaan. Kunnollinen ravitsemus pohjalla ja riittävästi alkoholittomia nesteitä illan aikana ovat tärkeitä alkoholia juodessa. Terveystieteiden asioiden painottaminen alaikäisten keskuudessa on tietysti ristiriitaista lakien kanssa ja se voidaan nähdä yllyttämisenä. Toisaalta suurimman osan nuorten parissa kokeilu on jo tapahtunut tai päätös koittaa jossain vaiheessa on tapahtunut. Näissä tapauksissa terveystieteiden asioiden ja kohtuuden painottaminen ovat vain vahinkojen ehkäisyä. Jokaisen aikuisen on varmasti helppo sanoa rehellisesti kuinka alkoholia tulisi kohtuudella terveyttä ja kuntoa ajatellen käyttää. Alkoholin kieltäminen ja täysi tyrmääminen on vaikeampaa jos itse käyttää edes silloin tällöin. Nuoret aistivat epävarmuuden ja vaikuttavimmat ehkäisevän päihdetyön tunnit heistä ovat olleet juuri ne missä puhuva aikuinen on seisonut rehellisesti asioiden takana ja tuonut monenlaiset näkökulmat päihdetyöhön, ei vain lailliset näkökulmat.

9 YHTEISÖN HYÖDYNTÄMINEN EHKÄISEVÄSSÄ PÄIHDETYÖSSÄ

Nuorten mielestä nuorten yhteisöllisyyttä voidaan hyödyntää ehkäisevässä päihdetyössä. Koska kaverit vaikuttavat hyvin paljon nuorten päihdeasenteisiin, voidaan kavereihin vaikuttamalla vaikuttaa yksittäiseen nuoreen. Kaveriporukan yhteinen päihdeettömyys kannustaa nuorta päihdeettömyyteen. Päihdeiden käyttö urheiluyhteisöissä toimii hyvänä esimerkkinä yhteisön vaikutuksesta. Monen urheiluyhteisön toiminta on päihdeiltä suojaavaa toimintaa, kuitenkin osan urheilun ympärille on muodostunut tiettyjä käyttökulttuureja. Jääkiekkoilijat käyttävät monet nuuskaa, vaikka muuten käyttö ei ole yleistä. Yhteisö siis yllyttää tai suojaa toiminnallaan päihdeiden käytöltä. Yhteisön merkitys voi olla myös tukiverkkona toimiminen. Vertaistuen antaminen ja vaihtoehtoisten asioiden tarjoaminen yhteisössä jäsenelleen päihdeiden käytön sijaan mahdollistavat päihdeettömän elämän tyylin. Päihdeiden käyttöön keskittyneiden yhteisöjen muodostumista tulisi koettaa ehkäistä. Kuitenkin valitettavasti, koska yhteisöt muodostuvat pitkälti jäseniensä yhteisten kiinnostusten kohteiden mukaan yhteen, väkisinikin muodostuu päihdemyönteisiä yhteisöjä.

Yhteisöillä voi nuorten mielestä vaikuttaa paljon yksilön asenteisiin. Yhteisöt voivat päihdemyönteisyydellään levittää huonoa sanomaa ja vaatia jäseniltään samaa tai ehkäistä tukemalla nuorta päihdeettömyyteen. Kuten Preventiimin ehkäisevän päihdetyön oppaassa todetaan (Pylkkänen, Viitanen, Vuohelainen 2010, 13), lähiyhteisön kriittinen asenne suojaa päihdeiden käytöltä. Nuorten mielestä yhteisöjen muodostumiseen tulisi pyrkiä puuttumaan. Nuorisotalojen osallisuustutkimuksessa (Gretschel 2007) mainittiin nuorten yhteisöjen rakentuvan aikuisen ohjaamisen avulla. Nuorisotaloilla aikuisilla voisi olla mahdollisuus ehkäistä näiden ryhmien muodostumista pyrkimällä eristämään päihdemyönteiset toisistaan ja ohjaamalla heidät toisenlaisiin ryhmiin.

Konkreettisia keinoja vaikuttaa yhteisöön on vaikea keksiä. Paljon keskustelua herättävät ajatukset vaihtoehtoisen tekemisen järjestämiseen nousevat nuorten ajatuksissa esiin. Mitään tarkkaa määritelmää, mitä tämä tekeminen olisi, ei ole. Yhteisö voi vaikuttaa jäsenensä päihdeiden käyttöön ja yhteisön kautta nimenomaan henkilökeinoita hyödyntäen voidaan vaikuttaa. Jos joku yhteisön jäsenistä alkaa oirehtia

enemmän, on mahdollista koettaa puuttua asiaan esimerkiksi puhumalla. Nuorten vanhemmat välillä pyrkivät hyödyntämään tätä puhumalla lapsensa kavereille asiasta ja pyytämällä tätä puhumaan asiasta. Huolenpito, asioihin puuttuminen ja asioista keskusteleminen yhteisön jäsenten kesken ovat mahdollisia keinoja. Nuoren ei tulisi antaa päästää asiaa liian pitkälle vaan puuttuminen tulisi tehdä vaikka keskustelun herättelyn merkeissä pian kun asia ensi kertaa huomataan. Ymmärtäväisyys ja läheisyys ovat avainasemassa asiaan puuttumisessa nuorten mielestä. Perheen merkitys jälleen kerran tukevana yhteisönä nousee esille. Vanhempien tehtävänä nuorten kasvaessa on nähty olevan seksikeskustelun pitäminen ja asioista kertominen. Haastateltavien nuorten mielestä samalla tavalla kuin seksistä vaikeana asiana puhumisen tulisi pitää alkoholikeskustelu, jossa nuorella olisi mahdollisuus omien luotettavien aikuisten kanssa keskustella vaikeista asioista luottamuksellisesti ja tyrmäämättömästi. Avoin keskustelu missä tahansa ryhmässä on tervetullutta.

Yhteisön ulkopuolinen voi vaikuttaa yhteisöön. Yhteisön ulkopuolisen luotettavuus, kiinnostavuus ja persoonallisuus merkitsevät paljon siinä, onko tämän ajatuksilla merkitystä. Henkilön pitäisi saavuttaa jonkinlainen asema yhteisöön nähden, yhteisön hyväksyvä asema. Myös asian esitystavalla on merkitystä. Kuten jo todettu avoin keskustelu voittaa tyrmäävän asenteen. Julkisuuden henkilöillä nähdään olevan myös vaikutusta nuorten päihteiden käyttöön. Esimerkiksi Big brother julkisuuden voidaan nähdä olevan yksi yhteisöjä yllyttävä tekijä. Kun ohjelmassa korostetaan päihteiden käytön helppoutta ja hienoutta voi se tarttua yhteisön ajatuksiin ja toiveet oman yhteisön vaivattomasta ja rajattomasta iloittelusta voi mallintua sitä kautta. Myös ulkopuolisten kritisointi voi vaikuttaa ja pistää miettimään, etenkin kun kyseessä on oman ikäisten kritisointi. Kritisointi varmasti pidetään huonona asiana ja se koetaan loukkaavana, mutta se voi aiheuttaa vuorovaikutusta yhteisön ja ulkopuolisten välille ja parhaimmassa tapauksessa hyvin perusteltu kritiikki voi merkitä muutosta.

Positiivinen vaikuttaminen yhteisön kautta on helpompaa. Yhteisö vaikuttaa vuorovaikutuksessaan ympäristöönsä ja kuten sanonta kuuluu, ryhmässä on voimaa. Yhteisö voi vaikuttaa aktiivisesti tai passiivisesti. Aktiivisesti vaikuttaessaan ryhmällä pyritään tuomaan esiin mielipiteitä ja muuttamaan ympäristöä sanoin ja teoin. Negatiivisella tavalla yhteisö voi painostaa ulkopuolista toimeen johon tämä ei halua. Positiivisella vaikuttamisella yhteisö antaa ulkopuoliselle mahdollisuuden omaksua toiminn-

tatapansa, mutta ei painosta tai pakota tätä toimimaan yhteisön haluamalla tavalla. Aktiivinen nuorisoryhmä, esimerkiksi haastateltu nuorisovaltuusto, voi pyrkiä tuomaan omaa näkemystään kampanjoin ja keskusteluin nuorten joukkoon. Ryhmä voi myös olla esimerkiksi kaveriporukka, jolla on omat mielipiteensä ja halua tuoda ne harrastuksissaan ja koulussa esiin muillekin nuorille. Ryhmässä he saavat voimaa ja tukea sanojensa taakse, minkä vuoksi he voivat pyrkiä vaikuttamaan muihin vertaisiinsa. Tällöin ei tarvitse olla yksin todistamassa arvojaan ja ajatuksiaan. Yhteisö voi myös passiivisesti kiinnostavalla toiminnallaan muokata asenteita. Itseluottamus ja asiansa takana seisominen kiinnittävät vieraiden huomion. Yhteisö voi vaikuttaa myös tahattomasti. Päihderiippuvainen yhteisö voi huonolla käytöksellään antaa esimerkin, jonka muut katsovat epäsovivaksi. Näin yhteisö yllyttää toimimaan omaa toimintaansa paremmin. Yhteisön arvomaailma ja käytös vaikuttavat voiko yhteisön ulkopuoliset omaksua sitä.

Yhteisöt itsessään ovat nuorista voimavaroja. Yhteisö on parhaimmillaan, kun se on yhteisöllinen ja yhteisöllisyys mahdollistaa jäsenten mielipiteiden vaihdon keskenään ja ulkopuolelleen. Nuorista yksilöt ovat herkempiä ottamaan vastaan yhteisöltä kuin yhteisö yksilöltä. Ajatus tukee jälleen kerran elämänkaariteorioita (mm. Dunderfelt 2004), joiden mukaan nuori kaipaa tukea yksilöllisöitymisensä kasvussa. Yhteisöt antavat mielipiteitä ja kenttiä ja vuorovaikutuksessa näiden kanssa yksilö kasvattaa omaa ajatusmaailmaansa. Yhteisön vaikuttaminen ympäristöönsä viestii myös osallisuuden ja yhteisön kasvusta kohti aktiivisempaa toimintaa. Sen sijaan, että yhteisö toimisi vain ja ainoastaan sivustaseuraajana, se pyrkii toiminnallaan muuttamaan ympäristönsä toimintaa vähintään kertomalla mielipiteensä.

Yhteisössä on voimaa ehkäisevän päihdetyön merkityksessä. Yksilöt voivat yhteisöön neutraaleina jäseninä tullessaan vaikuttaa yhteisön toimintaan. Yhteisön merkitys nuorille oli sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollistajana. Koska nuoret kaipaavat yhteisöllisyyttä ja konkreettisia ryhmiä ja paikkoja, joissa tulla hyväksytyksi, tulisi ehkäisevän päihdetyön myös toimia siellä. Koko ajan enemmän verkkoon hivuttaunut ehkäisevä päihdetyö ei saisi syrjäyttää kokonaan keskinäistä vuorovaikutusta kasvotusten. Nuoret kaipaavat läheisyyden kokemuksia myös aikuisilta. Sosiaaliset suhteet olivat yhteisöllisyyden tärkeimpiä tekijöitä (mm. Heinonen 2008, 96.) Verkko työ on tärkeää, sillä siellä kynns ottaa selvää asioista on nuorelle matala. Toisaalta kasvo-

tusten nuorten ympäristöissä aikuisen on otettava vastuu ja ensimmäinen askel. Myös toisten nuorten tuki ja vuorovaikutus ovat tärkeitä. Fyysisellä ympäristöllä on merkitystä nuoren käsityksiin nuorten mielestä. Jos lähiyhteisö on päihdekriittinen ja tuo sen esille, nuoren on helpompi samaistua ajatukseen. Nuorten ajatukset päihteitä suojaavista tekijöistä ovat vastaavat kuin Preventiimin listaamat tekijät (Pyökkänen, Viitanen & Vuohelainen 2010, 12-13).

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhteisöllisyys on nuorille luonnollista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta haetaan. Nuoret kaipaavat mahdollisuuksia vaikuttaa ja tuoda omia näkemyksiään. Turvallinen ja hyvä yhteisö antaa yksilölleen mahdollisuuden vaikuttaa. Näin kiinnostus yhteisöön pysyy. Yhteisöt ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä ja jäseniensä kanssa. Yhteisön jäsenet muuttavat yhteisöä mieluisakseen. Yhteisö syntyy yhteisön jäsenten roolien ja tahdon mukaisesti. Nuorten yhteisöissä sosiaalisuudella on enemmän merkitystä kuin aikuisten yhteisöissä. Nuoret kaipaavat rinnalleen ymmärtäviä yhteisöjä, joissa he saavat toimia omana itsenään. Kukaan nuorista ei halua olla yksin. Yhteisön päämäärä tai yhdistävä tekijä on tärkeä. Päämäärä voi olla hauskanpito tai yhteisöllisyyden tunne. Nuorten harrastusyhteisöt mahdollistavat saman kiinnostuksen kohteen omaavien tapaamisen. Valitettavasti nämä yhteisöt eivät nuorten kokemusten mukaan toimi kuin päämääränsä tavoittelun merkeissä ja tavoitteen saavutettua tai harrastuksen loputtua hajoavat. Tämänkaltainen hyötyajattelu yhteisöstä tuo nuorten poliittisen ja materialistisen käsityksen esille. Tämä voi selittyä haastattelujen kohderyhmän poliittisen lähtökohdan mukaan. Se ei välttämättä näyttäydä muilla nuorilla vastaavanlaisena.

Ehkäisevällä päihdetyöllä on nuorten mielestä merkitystä. Nuoret haluavat keskustella asioista enemmän ja omalla kielellään. Neutraaleja ympäristöjä puhua ja kysyä tulisi nuorille olla enemmän. Koulussa tehtävä ehkäisevä päihdetyö on tärkeää, mutta usein opettajien koetaan syyllistävän nuoria. Jokaisen aikuisen tulisi tehdä nuorten parissa ehkäisevää päihdetyötä. Tämä ajatus haastaa vanhemmat ja muut nuorten

kanssa aikaa viettävät kovaan asemaan. Nuoret ovat selvästi kiinnostuneita päihteistä ja heidän tietoisuuttaan tulisi lisätä. Ongelmana on vain ristiriita monipuolisen tiedon antamisessa ja päihteidenkäyttöön yllyttämisessä. Nuoret kaipaavat monipuolisempia näkökulmia kuin ongelma käytön näkökulmat nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Jokaisen aikuisen tarvetta tehdä ehkäisevää päihdetyötä voi perustella myös nuorten kiinnostukseen ja tarpeeseen kuulua yhteisöihin. Nuorten lähiyhteisöt tarjoavat heille turvaa ja tukea oman elämän ja identiteetin rakentamiseen. Näissä yhteisöissä toimivalla aikuisella on hyvä mahdollisuus vaikuttaa nuoren ajatusmaailmaan. Rehellinen vuorovaikutus ilman syyttelevää sävyä voi vaikuttaa positiivisesti nuoren ajatuksiin päihdekysymyksissä. Nuorten mielestä aikuisilla on mahdollisuus vaikuttaa nuorten päihdeasenteisiin myös yhteisöjen rakentamisessa. Aikuisten tulisi pyrkiä ennalta ehkäisemään päihdemyönteisten yhteisöjen syntyjä esimerkiksi nuorisotaloilta ohjaamalla nämä nuoret erilaisiin toimintoihin. Käytännössä se on mahdotonta ja vaikeaa, mutta ajatuksena mielenkiintoinen.

Nuoret kaipaavat aikuisten tukea siinä missä tovereidensakin. Kaveriyhteisöt antavat turvaa, mutta aikuiset luovat puitteet näiden yhteisöjen toiminnalle. Koti, olisi se oma tai ystävän, on turvallisin paikka kokeilla ja olla. Kodin ulkopuolella kavereilla on enemmän vastuuta turvana olemisesta. Aikuisten tulisi mallillaan antaa positiivisia esimerkkejä päihteiden käytöstä. Suomalaisen kulttuurin tai käsitysten siitä tulisi muuttua, jos nuorten päihdeasenteet peilaavat sitä. Päihdeettömyyden korostamista myös aikuisten päihdekulttuurissa voisi olla tervetullutta. Kaiken kaikkiaan nuoret kaipaavat hyväksyntää omana itsenään. Nuoria tulisi kohdata heidän ympäristöissään kasvotusten, mutta samalla mahdollistaa matalan kynnyksen palvelujen saanti myös verkossa. Läsnäololla voidaan kuitenkin tuntea ja nähdä nuorten reaktiot paremmin ja puuttua oireiluihin. Nuoruus on yhteisöllisyyden ja turvallisen kokeilun aikaa.

LÄHTEET

Alkoholilaki 1143/1994

Blanchot, Maurice 2004. Tunnustamaton yhteisö. Loki-Kirjat. Helsinki

Dunderfelt, Tony 2004. Elämänkaaripsykologia. 9- 12. painos. Porvoo. WSOY

Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi 2007. Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki

Heinonen, Ulla 2008. Sähköinen yhteisöllisyys. Kulttuurituotannon ja maiseman tutkimuksen laitoksen julkaisuja. Pori

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Yliopistopaino. Helsinki

Jaatinen, Jaana 2000. Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvajina. Raportteja 251. Helsinki. Stakes, 2000

Joensuu, Mika 2007. Nuorten internet-yhteisöt ja niiden merkitys nuorisotyön kannalta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki

Karlsson, Thomas; Raitasalo, Kirsimarja & Holmila, Marja 2007. Alaikäisten alkoholihankintojen sietämätön helppous. Teoksessa Tigerstedt, Christoffer (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki. Alkoholi- ja huumeututkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. 161- 184

Kurki, Leena 2006. Sosiokulttuurinen innostaminen. Osuuskunta vastapaino. Tampere

Moilanen, Laura-Kristiina & Sulkunen, Susanna (toim.) 2006. Aika ja identiteetti. Katsauksia yksilön ja yhteisön väliseen suhteeseen keskiajalta 2000- luvulle. Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden seura

Nivala, Elina 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Jyväskylä. Snellman instituutti

Nuorisolaki 72/2006

Saaristo, Kimmo & Jokinen, Kimmo 2004. Sosiologia. 1.painos. Juva. WSOY

Simonen, Jenni 2007. Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa Tigerstedt, Christoffer (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki. Alkoholi- ja huumeutkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. 33–57

Tigerstedt, Christoffer 2007. Nuoret ja alkoholi. Helsinki. Alkoholi- ja huumeutkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura

Tuomi, Ilkka 2005. Yhteisöllisyyden paluu tietoyhteiskuntaan. Teoksessa Hautamäki, Antti; Lehtonen, Tommi; Sihvola, Juha; Tuomi, Ilkka; Vaaranen, Heli & Veijola, Soile 2005. Yhteisöllisyyden paluu. Tampere. Gaudeamus kirja. 132–162

Elektroniset lähteet:

Lepistö Jaana., von der Pahlen Bettina & Marttunen Mauri 2005. Nuorten päihdehäiriöiden hoito. KTL ja HYKS.

Viitattu 3.5.2010

www.ktl.fi/attachments/suomi/julkaisut/ohjeet_ja_suositukset/nuorten_paihdehaiden_hoito.pdf

Pylkkänen, Sanna, Viitanen, Reijo & Vuohelainen, Elsi 2009. Mitä on nuorisolan ehkäisevä päihdetyö. Laadukkaan päihdekasvattamisen tukimateriaali. Opetusministeriö. Viitattu 10.3.2010.

http://www.minedu.fi/opencms/opencms/handle404?exporturi=/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/ennaltaehkaeisevae_paeihde- ja_huumetyoe/liitteet/Mitx_on_nuorisoalan_ehkxisevx_pxihdetyx.pdf

Stakes 2006. Laatutähteä tavoittelemassa. Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Päihdetyö-ryhmä. Viitattu 10.3.2010. http://neuvoa-antavat.stakes.fi/NR/rdonlyres/EC80AF22-E280-498B-A05B-B1839EA118DF/0/laatutahta_tavoittelemassa.pdf

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2010. Kouluterveyskysely 2009: Nuorten päihdeasenteet höltyneet. Viitattu 13.3.2010.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tiedote?id=18620

Julkaisemattomat lähteet:

Jalonen, Riikka 2007. Osallisuuden portaikko -kaavio. Osallisuuden ja yhteistoiminnan orientaatio – kurssin luentomateriaali. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

LIITTEET

Haastattelukysymysrunko

Yhteisöllisyys

1. Mikä on yhteisö, mitä on yhteisöllisyys?
2. Mikä on nuorten yhteisöissä tärkeää?
3. Miksi yhteisöön liitytään?
4. Miten yhteisöön voi liittyä?
5. Miten yhteisöstä poistutaan?
6. Millainen on turvallinen yhteisö?
7. Millainen on huono yhteisö?
-Miten sen tunnistaa, miten siitä pääsee pois?
8. Millaisia sääntöjä yhteisöissä on?
9. Miten laaditaan yhteisön sääntöjä?

Nuorten päihdekulttuuri

1. Miksi nuoret aloittavat päihteiden käytön?
2. Mikä merkitys päihteiden käytöllä on nuorten yhteisöissä?
3. Millaisissa tilanteissa nuoret käyttävät päihteitä?

4. Millaisissa ryhmissä ei käytetä, millaisissa käytetään päihteitä?
5. Millainen on normaali nuorten kaveriporukan ilta, kun on nautittu alkoholia?
6. Miten ryhmä suhtautuu alkoholia juomatta olevaan nuoreen?
7. Miten ryhmä suhtautuu ainoaan alkoholia juovaan nuoreen?

Ehkäisevä päihdetyö ja yhteisöjen hyödyntäminen

1. Mitä on ehkäiseväpäihdetyö?
2. Voiko nuorten päihteiden käyttöön vaikuttaa ehkäisevän päihdetyön merkityksessä?
  - Jos niin kuka/ketkä?
3. Mitä sillä pitäisi tavoitella nuorten parissa?
4. Millä tavoin sitä pitäisi tehdä nuorten parissa?
5. Voiko yhteisöjä hyödyntää ehkäisevässä päihdetyössä?
  - Jos niin miten? konkreettinen keino?
6. Voiko yhteisön ulkopuolinen vaikuttaa yhteisöön?
7. Voiko yhteisö vaikuttaa ulkopuolellaan toimiviin?